

Nr 143.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, frågor angående inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet m. m. samt anför därvid följande.

I. Inledning.

Den fast anställda manskapskaderns storlek bestämmes med hänsyn till dels krigsorganisationens behov av fast anställt och f. d. fast anställt manskap, dels fredstjänstens behov av underbefäl och förhandsmän.

Krigsorganisationens behov av underbefäl och förhandsmän fylles genom utnyttjande av fast anställt och f. d. fast anställt manskap samt av värnpliktiga, vilka under fredstid erhållit en härför avpassad utbildning.

Fredstjänstens behov av underbefäl tillgodoses huvudsakligen genom ianspråktagande av fast anställt manskap. De värnpliktiga, som erhålla befäls- eller underbefälsutbildning, utnyttjas endast i ringa utsträckning i praktisk befälstjänst under fredsförhållanden.

Ursprungligen var den fast anställda manskapskadern enda rekryteringskälla för tillgodoseende av krigsorganisationens behov av underbefäl. Med hänsyn härtill var det nödvändigt att genom omsättning inom kadern tillgodose detta behov. I och med att systemet med värnpliktigt befäl utbygges och vinner i stadga, kan emellertid kravet på omsättning inom manskapskadern minskas. Såsom en följd härav kan såväl manskapskadern som omsättningen inom densamma i allt större utsträckning bestämmas med hänsyn till fredstjänstens krav.

Det fast anställda manskapet hänföres till fyra olika lönegrader i manskap-avlöningsreglementet, nämligen Mb 1, omfattande högbåtsmän vid flottan och överfurirer vid flygvapnet, Ma 3 för furirer, Ma 2 för korporaler och konstaplar samt Ma 1, omfattande vicekorporaler, vicekonstaplar och meniga. Beställningarna i lönegraden Mb 1 äro förenade med pensionsrätt, medan manskapet i övriga lönegrader anställas medelst kontrakt på viss tid. Pensionsåldern för beställningshavare i lönegraden Mb 1 är bestämd till 55 år.

Utöver nu angivna beställningar finnas vid marinen jämväl beställningar i lönegraden Mb 2 för flaggkorporaler. I enlighet med 1942 års försvarsbeslut avvecklas dessa emellertid successivt, och under nästa budgetår beräknas i nämnda lönegrad kvarstå allenast 16 beställningshavare.

I sitt den 12 januari 1942 avgivna betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet (SOU 1942: 1) framlade *1941 års försvarsutredning* förslag till betydande ökningsar av manskapskadrerna vid de olika försvarsgrenarna. I samband därmed anförde utredningen — såvitt rörde de föreslagna personalstaterna vid armén — att de behovssiffror i fråga om personal, som utredningen framlade, finge betecknas såsom ett minimum med hänsyn såväl till de ökade krav på den militära organisationen, vilka bleve en följd av ökningen av de värnpliktigas tjänstgöringstid, som till krigsorganisationens fasthet. Utredningen förklarade sig vara väl medveten om att de fasta befälskadrerna blivt snävt tillmätta och att påfrestningarna på det fast anställda befälet följaktligen måste bli stora. När utredningen likväl icke funne sig böra framlägga längre gående förslag i fråga om utökning av befälspersonalen, hade detta dikterats såväl av ekonomiska skäl som av hänsyn till det rekryteringsläge, som kunde beräknas vara för handen under de närmaste åren. — Samma synpunkter torde i stort sett ha gjort sig gällande vid beräkning av de övriga försvarsgrenarnas personalstater.

I samband med sin granskning av de av 1941 års försvarsutredning förordade personalstaterna framhöll *1942 års försvarsberedning*, att beredningen

ville understryka ett av försvarsväsendets underbefälsförbund gjort uttalande, att civilanställningsmöjligheterna för avgående manskap borde förbättras, varför nämnda fråga borde underkastas förnyad utredning. Vidare funne beredningen i syfte att öka möjligheterna till framtida försörjning vid försvarsväsendet skäl tala för att ett mindre antal beställningar för långtjänstunderbefäl, vilka borde vara förenade med tjänste- och familjepension, upptoges å staterna vid arméns truppförband, medan antalet furirer i motsvarande omfattning minskades. I detta sammanhang ansåge sig beredningen böra fästa uppmärksamheten på ett av försvarsväsendets underbefälsförbund gjort uttalande i fråga om sambandet mellan värnpliktstjänstgöringens längd och antalet beställningar för fast anställt manskap. Enligt förbundets mening borde nämligen övervägas, huruvida icke en väsentlig minskning av personalgruppen fast anställt manskap kunde ske och i samband därmed införas en »truppinstruktörskår», avsedd att rekryteras av värnpliktiga, som avslutat sin första tjänstgöring. Beredningen ansåge, att det framlagda uppslaget borde tagas i närmare övervägande. Beredningen ifrågasatte vidare, om icke åtskilliga befattningar inom försvarsväsendet, vilka uppehöles av militära beställningshavare, lämpligen skulle kunna bestridas av civila tjänstemän i extra ordinarie ställning. I samband med sin granskning av kustartilleriets manskapsstater ifrågasatte beredningen, om icke även vid kustartilleriet borde inrättas ett antal långtjänstunderbefälsbeställningar, enär behov av äldre beställningshavare av manskapet syntes förefinnas för uppehållande av vissa befattningar framför allt inom truppförbandens förvaltning. Härigenom syntes framtidsmöjligheterna för manskap inom vapnet kunna förbättras på ett sätt, som kunde fördelaktigt inverka på vapnets rekryteringsmöjligheter.

Vid anmälan av 1942 års försvarsproposition (nr 210) framhöll jag, att de av försvarsberedningen berörda frågorna om det fast anställda manskapets antal och kontraktstid samt civilanställningsförhållanden måste — ehuru måhända i första hand innefattande ett arbetsmarknadspolitiskt problem — likväl allvarligt bedömas ur även rent militära synpunkter. En förutsättning för en god manskapsrekrytering vore nämligen, att dessa frågor erhöles en tillfredsställande lösning. I likhet med försvarsberedningen ansåg jag, att manskapets civilanställningsfråga borde upptagas till förnyat övervägande, i samband varmed även borde beaktas beredningens förslag om inrättande vid armén och kustartilleriet av ett antal pensionsreglerade befattningar för äldre manskap samt av truppinstruktörsbefattningar, avsedda att rekryteras ur de värnpliktigas led. De av försvarsberedningen framförda synpunkterna om ökad användning inom försvarsväsendet av civil arbetskraft vore likaledes beaktansvärda.

1942 års riksdag anförde i sin skrivelse nr 374, att riksdagen med hänsyn till den avsevärda ökning av manskapskadrerna, som i försvarspropositionen ansetts erforderlig, särskilt ville understryka vikten av att — såsom i propositionen förutsatts — utredning snarast komme till stånd rörande det fast anställda manskapets civilanställningsförhållanden ävensom rörande inrät-

tande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet samt av truppinstruktörsbefattningar, avsedda att rekryteras ur de värnpliktigas led.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 oktober 1942 tillkallade jag där-
efter fyra utredningsmän att inom försvarsdepartementet biträda med utred-
ning rörande långtjänstunderbefäl och värnpliktiga truppinstruktörer vid för-
svarsväsendet ävensom i samband därmed stående frågor.

Utredningsmännen — 1942 års underbefälsutredning — ha den 3 februari
1944 avgivit betänkande med förslag angående långtjänstunderbefäl m. m.
(SOU 1944: 2).

Över betänkandet ha utlåtanden avgivits av överbefälhavaren, cheferna för
armén, marinen och flygvapnet, försvarets civilförvaltning, försvarsväsendets
radioanstalt, statskontoret, försvarsväsendets lönenämnd, svenska officersför-
bundet, svenska underofficersförbundet, försvarsväsendets underbefälsförbund,
försvarets civila tjänstemannaförbund samt försvarsverkens civila personals
förbund.

1942 års underbefälsutredning har i enlighet med meddelade direktiv verk-
ställt utredning *dels* rörande inrättande av befattningar vid armén och kust-
artilleriet för långtjänstunderbefäl med pensionsrätt, *dels* i fråga om möjlig-
heten att, för vinnande av minskning i antalet manskapsbeställningar, utnyttja
värnpliktiga såsom truppinstruktörer, *dels* beträffande frågan om tillgodo-
räkande av värnpliktstjänstgöring för anställning såsom fast anställd, *dels*
angående möjligheten att minska manskapskadrerna genom utnyttjande av
civil personal i befattningar, som hittills bestritts av fast anställt manskap,
dels slutligen rörande manskapsstaternas sammansättning.

Vid min redogörelse för underbefälsutredningens förslag ävensom däröver
avgivna yttranden avser jag att i huvudsak följa samma disposition som ut-
redningen. Till den av utredningen berörda frågan om tillgodoräkande av
värnpliktstjänstgöring för fast anställning är jag icke beredd att för närva-
rande taga ställning, varför utredningen härom icke torde böra här närmare
beröras.

II. Inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl.

1942 års underbefälsutredning.

1942 års underbefälsutredning har anfört vissa allmänna synpunkter
på frågan om inrättande av långtjänstunderbefälsbeställningar och därvid till
en början erinrat om att enligt direktiven för utredningen denna fråga skulle
prövas främst ur synpunkten av dess militära ändamålsenlighet och först i
andra rummet med hänsyn till berörda personals intressen.

Det fast anställda manskapet utnyttjades för närvarande huvudsakligen
såsom underbefäl vid utbildning av de värnpliktiga, medan en mindre del
placerades i befattningar inom stabs- och förvaltningstjänsten samt inom yrkes-
tjänsten.

Utredningen hade vid behandling av förevarande fråga utgått ifrån, att
långtjänstunderbefäl icke borde utnyttjas såsom utbildningsbefäl vid trupp-

förbandens olika underavdelningar. Härför borde såsom hittills tagas i anspråk officerare, underofficerare och kontraktsanställt underbefäl. I befattningar inom stabs- och förvaltningstjänsten samt inom yrkestjänsten (vid armén beställningsmännen och vid kustartilleriet underbefäl inom ekonomi-, maskin- och hantverksavdelningarna) borde däremot enligt utredningens uppfattning långtjänstunderbefäl i viss utsträckning kunna med fördel placeras.

De fördelar ur militär synpunkt, som skulle stå att vinna genom att besätta vissa av dessa för fast anställt manskap avsedda befattningar med långtjänstunderbefäl, syntes i stort sett vara följande. I åtskilliga befattningar måste det vara fördelaktigt att erhålla en större kontinuitet än som följde av att där placerades kontraktsanställt fast anställt manskap, vilket medförde, att den av vederbörande befattningshavare under tjänstgöringen förvärvade rutinen och erfarenheten icke kunde under längre tid utnyttjas. I befattningar inom yrkestjänsten vore det likaså önskvärt, att under den militära tjänsten förvärvad yrkesskicklighet under så lång tid som möjligt kunde utnyttjas. Slutligen kunde genom de ökade framtidsmöjligheter, som ett tillskapande av ett antal beställningar för långtjänstunderbefäl medförde, ett ökat intresse för rekapitulation hos äldre furirer utan underofficersskola väntas uppstå, vilket ur den militära tjänstens synpunkt måste anses vara synnerligen fördelaktigt.

Vad härefter anginge den berörda personalen, måste det givetvis vara ett intresse att pensionsberättigande beställningar för underbefäl tillskapades, varigenom framtidsmöjligheterna i den militära tjänsten kunde ökas utöver dem som nu stode till buds genom underofficers- och i mindre utsträckning officersbefordran.

I samband med prövningen av frågan om vilka för fast anställt manskap avsedda befattningar, som lämpligen kunde besättas med långtjänstunderbefäl, hade utredningen även övervägt möjligheterna att ersätta fast anställt manskap med civil arbetskraft. Utredningen hade därvid från fall till fall undersökt, huruvida det ur den militära tjänstens synpunkt kunde anses lämpligt, att viss befattning bestredes av militär personal eller av civil befattningshavare. I de fall, då det av befattningshavaren måste krävas tjänstgöring såsom befäl över eller såsom instruktör för militär personal, hade utredningen ansett befattningen böra bestridas av fast anställt manskap, medan i övriga fall ett utbyte mot civil personal ansetts kunna ifrågakomma. Härvid hade dock samtidigt måst beaktas, att mobiliseringstillgången på fast anställt eller f. d. fast anställt manskap icke äventyrades.

Beträffande frågan om inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén har underbefälsutredningen till en början framhållit, att den fast anställda manskapskaderns storlek vid armén huvudsakligen kunde bestämmas med hänsyn till fredstjänstens behov. Det fast anställda manskapet utnyttjades i fredstjänsten efter erhållen utbildning främst såsom underbefäl vid utbildningen av de värnpliktiga. En mindre del utbildades till och toges i anspråk inom yrkestjänsten såsom beställningsmän, medan slutligen ett antal

underbefälsutbildade fast anställda utnyttjades för vissa uppgifter inom stabs- och förvaltningstjänsten. Vid kavalleriet och artilleriet toges fast anställt manskap dessutom i anspråk för vissa andra uppgifter. Sålunda ålåg re-montridning och hästarnas skötsel och vård liksom även vissa uppgifter inom motortjänstens område i stor utsträckning det fast anställda manskapet vid dessa truppslag.

Undersökningen rörande lämpligheten att inrätta beställningar av ifråga-varande slag vid armén har enligt underbefälsutredningen bedrivits på följande sätt.

För att erhålla utgångspunkter för uppgörande av sitt förslag hade utredningen från samtliga truppförbandschefer vid armén införskaffat uppgift på de befattningar vid respektive truppförband, som enligt truppförbandschefernas uppfattning lämpligen skulle kunna bestridas av långtjänstunderbefäl. Utredningen hade härafter prövat de avgivna förslagen samt genom besök vid ett antal truppförband sökt bilda sig en uppfattning rörande lämpligheten ur militär synpunkt att besätta vissa underbefälsbefattningar med långtjänstunderbefäl. I samband härmed hade även möjligheterna övervägts att i vissa av de för fast anställt underbefäl avsedda befattningarna utnyttja civil arbetskraft.

Med hänsyn till att ett inrättande av långtjänstunderbefälsbeställningar eller ett utbyte av fast anställt manskap mot civil arbetskraft endast borde äga rum i de fall, då den befattning, varom fråga vore, verkligen vore avsedd att under normala fredsförhållanden bestridas av fast anställt manskap, hade utredningen sökt utröna, i vilken omfattning 1941 års försvarsutredning i sitt betänkande räknat med att utnyttja fast anställda i stabs- och förvaltningstjänst samt i yrkestjänst. Av försvarsutredningens förslag till organisation av en regementsstab i fredstid, vilket förslag lagts till grund för beräkningen av befälsbehovet i stabs- och förvaltningstjänst vid de olika truppförbanden, framginge, att fyra furirer avsetts för sistnämnda tjänst, därav en för kasernvården, en såsom biträde åt regementskassören, en å regements-expeditionen och en såsom matsalsunderbefäl. Vid vissa specialtruppslag hade därutöver räknats med ytterligare underbefäl i stabs- och förvaltningstjänst ehuru endast undantagsvis angivits, i vilka befattningar dessa underbefäl avsetts att komma till användning. Beträffande antalet befattningar i yrkestjänst hade för varje truppförband endast angivits det erforderliga antalet beställningsmän, men någon uppdelning av dessa på olika kategorier hade icke verkställts.

Utredningen har ansett, att inom stabs- och förvaltningstjänstens område långtjänstunderbefäl lämpligen borde kunna utnyttjas i följande befattningar: matsalsfurir, kasernfurir, expeditiofsfurir (å regementsexpedition), kompani- (skvadrons- eller batteri-) furir (biträde åt kompani-, skvadrons- eller batteriadjutant), stallfurir, hundgårdsfurir, furagefurir, materielfurir (vid ingenjörtruppernas övningsplatser) samt radiofurir (vid arméns fasta radionät).

Antalet befattningar inom stabs- och förvaltningstjänstens område, som enligt utredningens mening lämpligen skulle kunna upprätthållas av långtjänstunderbefäl, uppgår till 617.

Beträffande underbefälsutredningens uttalanden i fråga om de olika befattningarna torde få hänvisas till utredningens betänkande, s. 19—21.

Underbefälsutredningen har vidare undersökt, vilka till yrkestjänstens om-

råde hänförliga befattningar som lämpligen skulle kunna ifrågakomma för långtjänstunderbefäl, och därvid till en början erinrat om att försvarsutredningen räknat med placering av fast anställt underbefäl i beställningsmannabefattning vid de olika truppslagen i följande omfattning: vid normalinfanteriregemente 8 beställningsmän, vid kavalleriregementena 12—16, vid pansarregementena 24—30, vid artilleriregementena 12—19, vid artillerikåren 10—11, vid luftvärnsregementena 28, vid luftvärnskårerna 15, vid ingenjörskåren 14—17, vid signalregementet 17 samt vid trängkårerna 7. Dessutom hade vid trängkårerna personalbehovet beräknats med hänsyn till att sjukvårdsbeställningsmän ur trängkårerna skola tjänstgöra vid övriga armétruppförband.

Utredningen har funnit, att det enligt gällande arméorder fastställda högsta antalet beställningsmän vid de olika truppslagen, utom vid infanteriet, överstege det av försvarsutredningen beräknade. Detta kunde bero antingen därpå, att omsättningen bland de beställningsmannautbildade fast anställda skedde i snabbare takt än beräknat, varigenom antalet under utbildning varande beställningsmän måste utökas, eller ock på att behovet av beställningsmän ökats utöver vad försvarsutredningen beräknat. Då denna ökning av antalet beställningsmän emellertid skett inom ramen för de genom 1942 års försvarsbeslut fastställa staterna för det fast anställda manskapet, innebure detta, att tillgången på underbefäl för trupptjänst vid berörda truppslag nedgått under det beräknade. Av sistnämnda anledning hade det synts utredningen angeläget att föreslå sådana åtgärder, att tillgången på utbildade beställningsmän inom det av försvarsbeslutet beräknade antalet tryggades. Utredningen ansåge, att detta syfte lämpligen kunde nås genom att ett antal beställningsmän bereddes tillfälle att kvarstå i tjänst såsom långtjänstunderbefäl.

Vid bestämmandet av det antal befattningar för beställningsmän, som borde avses för långtjänstunderbefäl, hade utredningen haft att taga hänsyn till dels krigsorganisationens behov av beställningsmannautbildad personal, dels önskvärdheten av att så länge som möjligt kunna utnyttja yrkesutbildade beställningsmän. Enär krigsorganisationens förhållandevis stora behov av beställningsmän icke i erforderlig utsträckning kunde fyllas genom utbildning av värnpliktig personal, hade en viss omsättning bland de beställningsmannautbildade fast anställda ansetts nödvändig även framdeles. Önskvärdheten av att i så stor utsträckning som möjligt utnyttja de yrkesutbildade beställningsmännen hade å andra sidan medfört att, där så visat sig praktiskt genomförbart, ett förhållandevis stort antal långtjänstunderbefälsbeställningar för beställningsmän föreslagits inrättade.

Under hänsynstagande till de sålunda anförda synpunkterna har utredningen uppgjort förslag till inrättande av 286 långtjänstunderbefälsbeställningar för beställningsmän.

Beträffande underbefälsutredningens uttalanden i fråga om de olika befattningarna torde få hänvisas till betänkandet, s. 23 och 24.

Enligt utredningens förslag skulle alltså för armén inrättas tillhoppa (617 + 286 =) 903 beställningar för långtjänstunderbefäl. Beställningarnas fördelning

mellan olika förband och befattningar framgår närmare av en i utredningens betänkande, s. 71, intagen tablå.

Underbefälsutredningen har framhållit, att det fast anställda manskapets verksamhet vid marinen, såväl vid flottan som vid kustartilleriet, i mindre utsträckning än vid armén vore inriktad på tjänstgöring i instruktörsbefattningar vid de värnpliktigas utbildning. Den tekniska tjänsten trädde här i förgrunden, och som en följd härav utbildades och utnyttjades de fast anställda i stor utsträckning i ren yrkestjänst. Den omständigheten, att en viss del av flottans fartyg och kustartilleriets batterier m. m. skulle vara ständigt stridsberedd, förutsatte vidare omedelbar tillgång på fullt utbildad personal. I anledning härav måste kadern av fast anställd personal vid denna försvarsgren redan under fredstid vara förhållandevis större än vid armén. Med hänsyn till den specialiserade tekniska tjänsten vid marinen vore jämväl krigsorganisationens behov av fast anställt och f. d. fast anställt manskap proportionsvis större än vid armén. Härtill komme, att det icke ansetts möjligt att vid marinen i samma utsträckning som vid armén utbilda värnpliktiga för att utnyttjas i stället för fast anställt eller f. d. fast anställt manskap. Den fast anställda manskapskadern vid i främsta rummet flottan måste sålunda bestämmas och omsättningen inom kadern i stor utsträckning regleras under aktgivande på krigsorganisationens personalbehov.

Såsom redan av det föregående framgår finnas redan nu beställningar för långtjänstunderbefäl, högbåtsmän, vid flottan. Underbefälsutredningen har icke föreslagit någon ändring för närvarande beträffande dessa beställningars antal.

Emellertid har utredningen närmare redogjort för en av tillkallade experter från flottan verkställd utredning rörande de hittillsvarande erfarenheterna av den genom 1925 års försvarsorganisation inrättade högbåtsmannainstitutionen vid flottan och i anslutning därtill — samtidigt som utredningen konstaterat, att institutionen i stort givit ett fullt tillfredsställande utbyte — ansett sig böra förorda, att vid fastställande av nya fredsbesättningslistor och mobiliseringstabeller för flottan för högbåtsmän avsedda befattningar såväl i land som ombord särskilt angåves. Därest det därvid skulle visa sig, att ett ökat antal högbåtsmän kunde placeras, ansåge utredningen det böra ankomma på vederbörande marina myndigheter att föreslå den erforderliga utökningen av högbåtsmannakadern.

Beträffande frågan om inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid kustartilleriet framgår av underbefälsutredningens betänkande i huvudsak följande.

Enligt 1942 års försvarsbeslut är det vid kustartilleriet fast anställda manskapet fördelat på följande yrkesavdelningar: artilleriavdelningen, signal- och minavdelningen, maskinavdelningen, hantverksavdelningen, ekonomiavdelningen samt musikavdelningen. Av försvarsbeslutet framgår icke närmare i vilken utsträckning stammanskapet avses att utnyttjas för utbildningsarbete eller för stabs- och förvaltningstjänst eller yrkestjänst.

De för fast anställt manskap avsedda befattningar, vilka utredningen ansett

böra bestridas av långtjänstunderbefäl, äro följande: kasernfurir, kompanifurir, matsalsfurir, sjukhusfurir samt tygfurir (vid vissa angivna tyguppborder).

Med hänsyn till att — enligt vad utredningen inhämtat — tygtjänstorganisationen vid kustartilleriet i avvaktan på förvaltningsreglementets förestående omarbetning ännu icke erhållit sin slutgiltiga form inom 1942 års försvarsorganisation, kunde de speciella befattningar, som utredningen avsett att inrätta för tygfurirer, möjligen bliva underkastade vissa förändringar. Utredningen har dock ansett, att antalet tygfurirer och arten av deras tjänstgöring i stort sett icke komme att bliva beroende av dylika formella organisationsändringar inom tygtjänsten. Något hinder för att redan nu lösa frågan om långtjänstunderbefäl även inom tygtjänstens område föreläge därför icke.

Med beaktande av vad sålunda anförts har utredningen föreslagit, att vid kustartilleriet skola inrättas sammanlagt 67 beställningar för långtjänstunderbefäl med den fördelning mellan olika truppförband och befattningar, som framgår av en i betänkandet, s. 72, intagen tablå.

Beträffande rekryterings- och anställningsförhållanden m. m. må ur underbefälsutredningens betänkande här anföras följande.

Enligt de vid flottan gällande antagningsbestämmelserna för högbåtsmän, vilka med hänsyn till tillkomsten av 1940 års manskapsavlöningsreglemente och den däri intagna bestämmelsen om högbåtsmännens anställningsförhållanden i vissa avseenden äro föråldrade, kan korpral (furir), som icke avlagt underofficersexamen men som besitter framstående yrkesskicklighet och sjömansegenskaper samt visat pålitlighet i tjänsten, efter en tjänstetid vid sjömanskåren av minst sex år förordnas till högbåtsman, därest han i övrigt anses därav förtjänt.

Vid flygvapnet fordras för att konstitueras till överfurir att ha ådagalagt duglighet och pålitlighet i tjänsten och i övrigt ha befunnits lämplig till överfurir, att ha en tjänstetid vid flygvapnet av minst sex år, därav minst ett år som furir, samt att ha ådagalagt gott uppförande.

Enligt manskapsavlöningsreglementet tillsättas beställningar, tillhörande löneplan Mb, dit såväl högbåtsmännen vid flottan som överfurirerna vid flygvapnet såsom förut nämnts hänföras, medelst konstitutorial, vilket innebär, att beställningshavaren i administrativ väg kan avsättas från sin beställning på grund av fel eller försummelse i tjänsten.

Pensionsåldern för beställningar i lönegrad Mb 1 är för närvarande enligt 1941 års allmänna tjänstepensionsreglemente 55 år. Försvarsutredningen föreslog, att pensionsåldern för högbåtsmännen skulle sänkas till 50 år. I försvarspropositionen förutsatte jag, att frågan om sänkning av pensionsåldern för bland andra högbåtsmännen skulle komma att upptagas till prövning inom finansdepartementet.

Utredningen har förordat, att de föreslagna beställningarna för långtjänstunderbefäl, i likhet med vad som gäller vid flottan och flygvapnet, skola rekryteras bland det fast anställda manskapet och tillsättas medelst konstitutorial. Beställningarna borde besättas genom befordran inom respektive truppförband

av därtill lämpliga furirer, varvid beställningshavarens eget medgivande borde inhämtas. Därest för viss befattning icke funnes lämplig furir inom truppförbandet, vilket företrädesvis syntes komma att inträffa i fråga om sådana befattningar, där krav på speciella kunskaper eller färdigheter måste uppställas, borde det ankomma på vederbörande truppförbandschef att kungöra beställningen ledig för besättande med kvalificerad sökande från annat truppförband.

Beträffande kompetenskraven för vinnande av befordran till långtjänstunderbefäl har utredningen anfört följande.

Såsom allmänt krav för erhållande av förevarande långtjänstunderbefälsbeställningar borde uppställas — förutom godkänd furir- (motsvarande) skola — duglighet och pålitlighet i tjänsten. Beträffande de till yrkestjänsten hörande befattningarna måste uppställas krav på vid armén genomgången furirskola på vederbörlig beställningsmannalinje samt vid kustartilleriet genomgången furirsutbildning inom vederbörlig yrkesavdelning. Slutligen måste beträffande några befattningar uppställas krav på — utöver godkänd furirsutbildning — viss speciell utbildning. Detta gällde t. ex. vid armén för hundgårdsfurir och radiofurir och vid kustartilleriet för tygfurir vid motortyguppörd.

Utöver de sålunda uppställda kraven borde i likhet med vad som gällde beträffande högbåtsmännen vid flottan och överfurirerna vid flygvapnet krävas viss tjänsteålder för befordran till långtjänstunderbefälsbeställning. I praktiken syntes det för befordran till högbåtsman uppställda tjänsteåldersvillkoret — sex års tjänstetid vid sjömanskåren — ha icke oväsentligen överskridits, medan det vid flygvapnet under pågående uppsättningsperiod visat sig nödvändigt att tillfälligt sänka tjänsteåldersvillkoret för befordran till överfurir från sex till fem år. Utredningen hade övervägt, huruvida icke krav på en något högre tjänsteålder — sex och ett halvt eller sju år — borde uppställas vid armén och kustartilleriet. Anledningen härtill skulle vara, att underbefäl utan underofficerskompetens icke borde ha möjlighet att vinna befordran till långtjänstunderbefälsbeställning förrän deras jämnåriga kamrater, som genomginge underofficersskola, vunne befordran till underofficer. I praktiken syntes emellertid — i vart fall efter uppsättningsperiodens utgång — befordran till långtjänstunderbefäl icke komma att äga rum förrän efter 8—10 tjänstår. Med hänsyn härtill ävensom till att de, som genomgått underofficersskola, kompenserades genom möjligheten till fortsatt befordran, ansåge sig utredningen böra föreslå, att jämväl vid armén och kustartilleriet uppställdes krav på allenast sex års tjänstgöring för befordran till långtjänstunderbefälsbeställning. Härigenom uppnåddes även att likhet i detta avseende bleve rådande mellan de olika försvarsgrenarna.

Slutligen borde i detta sammanhang upptagas frågan, huruvida några särskilda bestämmelser behövdes för att förhindra att långtjänstunderbefälsbeställningar användes såsom passagegrad i avvaktan på underofficersbefordran för därtill kompetent beställningshavare. Två olika möjligheter syntes här föreligga. Antingen kunde en bestämmelse införas av innehåll att den, som avlagt underofficersexamen, icke kunde komma i fråga vid befordran till långtjänstunderbefäl, eller också kunde föreskrivas att den, som befordrats till långtjänstunderbefäl, sedermera icke skulle kunna erhålla befordran till underofficer. Utredningen ansåge sig icke kunna tillstyrka det förstnämnda alternativet, enligt vilket för hög kompetens skulle utesluta en beställningshavare från befordran. Däremot förordade utredningen, att en bestämmelse infördes av innehåll, att den, som emottog befordran till långtjänstunderbefälsbeställning, därmed avsåde sig möjligheten till underofficersbefordran.

Utredningen, som övervägt frågan om löneställning för de av utredningen föreslagna långtjänstunderbefälsbeställningarna, har ansett sig böra föreslå att dessa, i likhet med vad som redan gällde vid flottan och flygvapnet, skulle inplaceras i lönegraden Mb 1. De löneförmåner, som därvid kunde erbjudas vederbörande, vore lägre än vad en sergeant i lönegraden UO 1 ägde åtnjuta men å andra sidan något högre än de löneförmåner, som tillkomme en ordinarie befattningshavare i statens tjänst i 5 lönegraden.

Med hänsyn till att frågan om pensionsåldern avsetts komma att upptagas till behandling i annan ordning har utredningen föreslagit, att pensionsåldern för de föreslagna långtjänstunderbefälsbeställningarna vid armén och kustartilleriet, i avvaktan på vad som kan komma att bestämmas vid en allmän omprövning av frågan om pensionsåldern för militära beställningshavare, skall fastställas till 55 år.

Såsom tjänstetitel har föreslagits överfurir vid såväl armén som kustartilleriet.

Yttranden.

Förslaget om inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter och sammanslutningar. I en del av yttrandena ha därvid anförts vissa allmänna synpunkter.

Chefen för armén har sålunda anfört, att utredningen utgjorde ett led i strävan efter att skaffa de fast anställda förbättrade utkomstmöjligheter dels på det militära, dels på det civila området. De vägar, som efter direktiv av chefen för försvarsdepartementet av utredningsmännen därvid följts för att nå detta mål, syntes vara framkomliga och leda till väsentligt förbättrade anställningsvillkor för av förslaget berörd personal. Genom den kvalitetsförbättring i fråga om rekryteringen av det fast anställda manskapet, som genom de föreslagna åtgärderna kunde förväntas, syntes dessa komma att medföra betydande fördelar jämväl ur rent militär synpunkt. Förslaget hälsades därför med tillfredsställelse.

Arméchefen har emellertid framhållit, att varje minskning av antalet fast anställda måste medföra en försämring i fråga om krigsorganisationens befälskader. En värnpliktig med 1½—2 års utbildning kunde mera sällan till fullo ersätta ett f. d. fast anställt underbefäl med mångårig truppvana. Med hänsyn till den förbättring i fråga om kvaliteten hos den sålunda reducerade manskapskadern, som syntes bliva en följd av utredningens förslag, ansåge arméchefen dock den ifrågasatta beskärningen godtagbar.

Försvarets civilförvaltning har jämväl uttalat sin anslutning till förslaget och anfört, att förslagets genomförande ur militär synpunkt, såsom utredningen framhållit, borde bliva av påtagligt värde, enär den erfarenhet och rutin, som det fast anställda manskapet vunnit under sin tjänstgöring, genom vederbörandes överförande till de ifrågasatta nya beställningarna kunde utnyttjas för längre tid än hittills varit fallet. Ur den enskildes synpunkt vore förslaget värdefullt därigenom att möjlighet öppnades för framtida utkomst inom försvaret.

Svenska officersförbundet har ansett, att det ur den militära tjänstens synpunkt måste anses vara förenat med påtagliga fördelar att för vissa arbetsuppgifter, närmast berörande expeditions-, förvaltnings- och inre tjänst, ha tillgång till personal, vilken under längre tidsperiod kunde ägna sig åt verksamhet av denna art. Säkerligen komme dylika befattningshavare, om urvalet skedde på rätt sätt, att bättre fylla dem påvilande uppgifter än tillfälligt kommanderad personal. De syntes också komma att besitta större pondus och därmed äga möjlighet att skapa ordning och reda inom de områden, där de hade att göra sin insats.

Även *försvarsväsendets underbefälsförbund* har uttalat sin tillfredsställelse med förslaget, bland annat med hänsyn till att dess genomförande skulle komma att minska manskapskadrernas omfattning och därmed även det årliga rekryteringsbehovet av fast anställt manskap. Det finge anses vara av särskilt värde att utredningen kunnat framlägga detaljerade förslag i fråga om beställningshavarnas utnyttjande för skilda tjänsteuppgifter. Förbundet ifrågasatte emellertid, om icke antalet beställningar för långtjänstunderbefäl skulle kunna utökas utöver vad utredningen föreslagit. Förbundet ansåge sig dock icke nu kunna eller böra framlägga preciserade förslag härutinnan. Denna fråga borde hållas öppen till efter uppsättningsperiodens slut, då vissa erfarenheter rörande ändamålsenligheten och möjligheten av en ökning av antalet beställningar hunnit vinnas.

Å andra sidan har *försvarsverkens civila personals förbund* ifrågasatt, om ej civil personal i vissa fall skulle kunna tagas i anspråk i stället för långtjänstunderbefäl.

I vissa yttranden ha framförts erinringar mot detaljer i utredningens förslag. Vad angår antalet beställningar vid armén har sålunda *chefen för armén* föreslagit ökning med 4, avsedda för stridsvagnshantverkare vid Göta pansarlivgardes kompani på Gotland samt för befattningarna såsom kasernfurir, hovslagare och beridare vid ridskolan. Såsom i det följande kommer att närmare beröras har arméchefen jämväl föreslagit inrättande av långtjänstunderbefälsbeställningar för remontryttare, vilka enligt underbefälsutredningens förslag skulle erhålla civil anställning.

Såsom nyss nämnts har *försvarsverkens civila personals förbund* ifrågasatt inrättande av civila befattningar i vissa fall i stället för beställningar för långtjänstunderbefäl. Förbundet har i sådant hänseende nämnt befattningarna såsom kasern- och stallfurirer, bil- och signalmekaniker samt instrumentmakare.

I anledning av utredningens uttalanden rörande önskvärdheten av att vid fastställande av nya fredsbesättningslistor och mobiliseringstabeller vid flottan de för högbåtsmännen avsedda befattningarna såväl ombord som i land särskilt angäves har *överbefälhavaren* framhållit, att dylika bestämmelser borde i kommandoväg utfärdas för samtliga försvarsgrenar.

Chefen för marinen har anfört, att det sålunda av utredningen föreslagna systemet givetvis bleve osmidigare än det nuvarande och att samma resultat skulle i praktiken ernås, om i vederbörande mobiliseringstabeller, fredsbesättningslistor och fördelningsböcker infördes bestämmelser om vilka befattningar

som regelmässigt borde besättas med högbåtsmän. Med hänsyn till det vidlyftiga utredningsarbete, som erfordrades för klarläggande i detalj av detta problem, vore marinchefen icke nu beredd att framlägga förslag om den utökning av högbåtsmannakadern, som därigenom skulle bli möjlig. Marinchefen avsåge emellertid att återkomma med utredning i denna fråga i samband med ingivande av förslag till statberäkningar till nästa års riksdag.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har understrukit betydelsen av att en reglering av högbåtsmännens tjänsteuppgifter snarast komme till stånd. Skiljaktigheter i organisatoriskt avseende förefunnes mellan å ena sidan flottan och å andra sidan armén, men dessa syntes knappast vara av den storleksordning, att det icke på samma sätt som vid armén skulle vara möjligt att precisera de befattningar, i vilka högbåtsmän skulle placeras.

Underbefälsutredningens förslag rörande rekryterings- och anställningsförhållanden m. m. ha ej mött annan erinran såvitt avser lönegrads-placering och pensionsålder för de föreslagna beställningshavarna än att *chefen för armén* ansett, att remontryttarnas pensionsålder borde bestämmas till högst 50 år.

Mot utredningens förslag, att den som mottager befordran till långtjänstunderbefäl därmed avsäger sig möjligheten till underofficersbefordran, ha däremot rests vissa invändningar.

Sälunda har *försvarets civilförvaltning* framhållit, att en dylik föreskrift, som uttryckligen uteslöt en viss grupp statstjänstemän från möjligheterna att erhålla befordran till en beställning, för vilken formell kompetens förelåge, syntes innebära ett avsteg från eljest gällande rättsregler. Spörsmålet komme väl att bli aktuellt först i samband med en framtida försämring av beföringsmöjligheterna till underofficersbeställning, och en prövning av frågan syntes lämpligen böra anstå till dess erfarenheten visat att särskilda åtgärder i förevarande avseende vore nödvändiga. Det borde för övrigt framhållas, att den tjänstgöring, som skulle åvila långtjänstunderbefäl, icke vore av sådan art, att den tjänade att vidmakthålla vederbörandes lämplighet för trupptjänst i underofficersbeställning.

Statskontoret har framhållit, att en sådan föreskrift näppeligen vore förenlig med den av såväl allmänt som enskilt intresse påkallade regeln, att vid tjänstetillsättning hänsyn skulle tagas allenast till de sökandes skicklighet och förtjänst. Ämbetsverket avstyrkte fördenskull bifall till sagda förslag.

Underbefälsförbundet har ansett den av utredningen förordade bestämmelsen vara ur praktiska synpunkter mindre lämplig. I detta fall syntes det mest ändamålsenliga vara att fastslå, att långtjänstunderbefälsbeställningarna vore avsedda för icke underofficerskompetent personal.

Beträffande rekryteringen av överfurirsbeställningarna har förbundet uttalat, att det under uppsättningsperioden möjligen kunde visa sig svårt att fulltaligt och väl rekrytera långtjänstunderbefälsbeställningarna med på aktiv stat varande personal. Förbundet ville därför ifrågasätta, om det icke under uppsättningsperioden i undantagsfall borde öppnas möjlighet för även icke aktiv personal att ifrågakomma vid långtjänstunderbefälsbeställningarnas till-

sättande. Såsom rekryteringskälla i dylika undantagsfall ansåge förbundet furirsutbildat f. d. fast anställt manskap, som under tiden för den förstärkta försvarsberedskapen avgått från beställning på aktiv stat men kvarhållits i militärtjänst såsom överstatsanställd eller värnpliktig, böra kunna ifrågakomma. Då emellertid förbundet i likhet med utredningen ansåge, att långtjänstunderbefälsbeställningarna under normala förhållanden skulle rekryteras befordringsvägen, syntes en rekrytering under uppsättningsperioden bland icke aktiv personal böra ifrågakomma endast efter medgivande av vederbörande försvarsgrenschef, varvid förbundet utginge från att begärd dispens skulle lämnas endast då så av rekryteringsskäl vore oundgängligen erforderligt.

Underbefälsförbundet har vidare föreslagit, att en del av beställningarna för långtjänstunderbefäl skola hänföras till lönegrad Mb 2.

III. Utnyttjande av värnpliktiga såsom truppinstruktörer.

I sitt yttrande över 1941 års försvarsutrednings betänkande berörde försvarsväsendets underbefälsförbund, bland annat, frågan om inrättande av en särskild truppinstruktörskader. Förbundet anförde i detta sammanhang, att vid armén för trupp utbildningsarbetet i huvudsak åtginge det för varje truppförband upptagna antalet furirer, medan övriga innehavare av underbefälsgrad i regel vore elever i olika underbefälsskolor. En kader av truppinstruktörer borde därför kunna begränsas till i huvudsak den av försvarsutredningen föreslagna furirskadern. Truppinstruktörerna borde kunna rekryteras inom den stora grupp av värnpliktiga, som framdeles komme att uttagas för och genomgå befälsutbildning. Efter en kortare tids utbildning i instruktörsverksamhet borde dessa värnpliktiga vara kvalificerade att tagas i anspråk för trupputbildningsarbete såsom furirer.

1942 års försvarsberedning framhöll i samband med sin granskning av de av försvarsutredningen förordade personalstaterna, att det av försvarsväsendets underbefälsförbund framlagda förslaget rörande införande av en »truppinstruktörskår» borde tagas i närmare övervägande. Om förslaget visade sig genomförbart, komme detsamma att medföra en väsentlig minskning i avlöningskostnaderna för fast anställt manskap.

I 1942 års försvarsproposition anförde jag, att jag ansåge att frågan om inrättande av truppinstruktörsbefattningar, avsedda att rekryteras ur de värnpliktigas led, borde upptagas till övervägande.

Riksdagen anförde i sin skrivelse nr 374, att riksdagen med hänsyn till den avsevärda ökning av manskapskaderna, som i försvarspropositionen ansetts erforderlig, särskilt ville understryka vikten av att utredning snarast komme till stånd rörande, bland annat, inrättande av truppinstruktörsbefattningar, avsedda att rekryteras ur de värnpliktigas led.

1942 års underbefälsutredning.

I enlighet med givna direktiv har 1942 års underbefälsutredning verkställt utredning i denna fråga. Utredningen har anfört, att utredningen vid frågans

behandling till en början sökt fastställa de allmänna fordringar, som ur militär synpunkt måste uppställas på en värnpliktig, för att denne skulle kunna utnyttjas i utbildningsarbetet. Utredningen hade därvid funnit, att i stort sett endast värnpliktiga, vilka under sin första tjänstgöring uttoges till befäls- eller underbefälsutbildning, kunde — efter viss ytterligare utbildning — utnyttjas såsom truppinstruktörer.

Rörande utredningsarbetets bedrivande har utredningen närmare anfört följande.

Utredningen har avlagt studiebesök vid ett antal truppförband. Genom överläggningar med truppbefäl av olika grader samt genom att närvara vid övningar, där värnpliktiga, som erhållit befäls- eller underbefälsutbildning, tjänstgjort såsom befäl och instruktörer, har utredningen sökt bilda sig en uppfattning om de värnpliktigas förutsättningar att tjänstgöra såsom instruktörer vid utbildningsarbetet. Härvid har bland annat framkommit, att de värnpliktiga icke utan särskild utbildning härför kunna tagas i anspråk såsom truppinstruktörer. Vid dessa besök har vidare personlig kontakt sökts med de värnpliktiga av ovannämnda kategorier för att söka utröna deras villighet att efter avslutad första tjänstgöring kvarstanna i tjänst såsom värnpliktiga truppinstruktörer.

Slutligen har utredningen — som utgått från att tvångsvis uttagning av värnpliktiga för att fylla behovet av truppinstruktörer icke bör komma i fråga — i syfte att erhålla ett säkrare underlag för bedömande av intresset för frivillig anställning såsom truppinstruktörer låtit verkställa en undersökning bland de till befäls- eller underbefälsutbildning uttagna värnpliktiga vid armén och kustartilleriet.

På grundval av den verkställda undersökningen har underbefälsutredningen kommit till det resultatet, att utredningen icke ansett sig kunna förorda anställande av värnpliktiga såsom truppinstruktörer.

I berörda sammanhang har utredningen emellertid beträffande flottan framhållit, att utredningen, så långt utredningen haft möjlighet att bilda sig en uppfattning om dessa spörsmål, fått det intrycket, att utbildningstiden för flottans värnpliktiga — vilkas allmänna standard icke kunde i stort sett förutsättas vara lägre än arméns — borde kunna i ökad omfattning användas för att göra de värnpliktiga kvalificerade för upprätthållandet av mera krävande befattningar. Om i samband härmed vissa värnpliktiga kunde intresseras för förlängd frivillig tjänstgöring i sådana befattningar, syntes även en del befattningar ombord, för vilka hittills avsetts underbefäl, kunna överlåtas på ifrågavarande värnpliktiga. Benägenheten härför syntes kunna stimuleras genom ökade ekonomiska förmåner, exempelvis desamma som tillkomme fast anställd korpral. I sådant fall uppkom större möjligheter att genomföra den begränsning av flottans fast anställda manskapskader, vilken med hänsyn till rekryteringsmöjligheterna och önskvärdheten av att nedbringa den årliga omsättningskvoten framstode som en angelägenhet av vikt.

Utredningen finge sålunda framhålla, att utredningen icke funne sig kunna framlägga något förslag till inrättande av en truppinstruktörskader i egentlig mening för flottans vidkommande. Däremot ansåge utredningen, att vissa av utredningen skisserade vägar för ett effektivare utnyttjande av de värnpliktiga

borde göras till föremål för närmare undersökningar av vederbörande marina myndigheter. Utredningen hölle icke för osannolikt, att därigenom vissa möjligheter för en minskning av den fast anställda manskapskadern kunde uppstå.

Beträffande det av utredningen förebragta utredningsmaterialet torde få hänvisas till betänkandet, s. 31—38 och 72—74.

Yttranden.

Den av underbefälsutredningen verkställda undersökningen i denna fråga har icke mött erinran från något håll.

I anledning av utredningens uttalande beträffande utnyttjandet av värnpliktiga i mera kvalificerade befattningar vid flottan har *chefen för marinen* erinrat om att sjöförsvarets utbildningskommission i avgivet betänkande föreslagit, att 500 fast anställda 2. klass sjömän med tjänstgöring ombord skulle ersättas med värnpliktiga för att underbefälsskolan för effektivisering av det fast anställda manskapets utbildning skulle kunna förläggas i land. Marinchefen hade tillstyrkt detta förslag. Intill dess berörda fråga blivit löst och resultatet praktiskt prövats ansåge marinchefen det icke tillrådligt med ytterligare utbyte av fast anställt manskap mot värnpliktiga. Däremot ansåge sig marinchefen kunna tillstyrka förslaget om frivillig förlängd tjänstgöring för värnpliktiga. Därigenom skulle nämligen vinnas kompensation för det ökade personalbehovet under sommarhalvåret, varigenom en minskning av värnpliktskontingenten bleve möjlig.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har framhållit angelägenheten av att den av utredningen föreslagna undersökningen rörande effektivare utnyttjande av värnpliktiga vid flottan snarast komme till stånd.

IV. Fast anställt manskaps ersättande med civil personal.

1942 års underbefälsutredning.

I enlighet med sina direktiv har underbefälsutredningen undersökt möjligheterna att utbyta fast anställt manskap mot civil personal. Utredningen har framhållit, att undersökningen på grund av beredskapsförhållandena visat sig svår att genomföra. I befattningar, där tidigare fast anställt manskap tjänstgjort, liksom även i vissa under beredskapen nytillkomna befattningar utnyttjades för närvarande värnpliktiga eller tillfälligt anställd civil personal. I nuvarande läge hade det visat sig svårt att avgöra, huruvida dessa befattningar vid en återgång till fredsförhållanden vore avsedda att bestridas med fast anställt manskap eller med annan personal. Med hänsyn härtill hade utredningen ansett sig böra föreslå ett utbyte av fast anställt manskap mot civil arbetskraft endast i de fall, då viss befattning enligt 1942 års försvarsbeslut kunde förutsättas vara avsedd att bestridas av fast anställd personal.

Med hänsyn till tjänstens krav syntes ett utbyte av fast anställt manskap mot civil personal i huvudsak endast kunna äga rum inom stabs- och förvaltnings tjänstens område. Inom utbildningsarbetet kunde — såsom av det

förut anförda framgår — civil personal icke utnyttjas. Icke heller inom yrkestjänsten ansåge utredningen, att ett dylikt utbyte annat än undantagsvis borde äga rum. Den för yrkestjänsten erforderliga specialutbildningen kunde nämligen i regel endast förvärfvas vid militära utbildningsanstalter. Härtill komme, att denna personal även i fredstid hade en tjänstgöring av sådan art, att endast militär personal lämpligen kunde avses härför.

Utredningen har vidare undersökt, i vilken utsträckning fast anställt manskap utnyttjas i ren handräckningstjänst, och därom närmare anfört följande.

Vid armén har undersökningen utförts på så sätt, att från vederbörande truppförbandschefer infordrats uppgift på i vilken utsträckning fast anställt manskap toges i anspråk för handräckningstjänst. Undersökningen utvisade, att, därest sådana befattningar, som enligt utredningens uppfattning icke skäligen kunna hänföras till handräckningstjänstens områden, undantoges, fast anställt underbefäl icke utnyttjades i ren handräckningstjänst. Däremot finge det anses klarlagt, att menigt fast anställt manskap vid i främsta rummet kavalleriet åtminstone tidvis toges i anspråk för handräckningstjänst. Med anledning härav framlägger utredningen i det följande förslag om inrättande vid kavalleriet av ett antal befattningar för civila handräckningsmän såsom remontskötare.

Vid flottan och flygvapnet har någon undersökning motsvarande den vid armén företagna icke verkställts. Vid prövning av förevarande spörsmål för flottans och flygvapnets vidkommande har utredningen biträttts av särskilda till dess förfogande ställda experter. Enligt av experterna gjorda uttalanden utnyttjas det fast anställda manskapet i yrkestjänst av mer eller mindre kvalificerad art, som dock enligt experternas uppfattning icke kan rubriceras såsom handräckningstjänst. Till denna uppfattning ansluter sig också utredningen, som dock i fråga om flottan — såsom i annat sammanhang anförts — anser det böra ankomma på vederbörande marina myndigheter att närmare undersöka frågan om möjligheterna att i ökad omfattning utnyttja de värnpliktiga för vissa mera kvalificerade uppgifter i syfte att därigenom nedbringa den förhållandevis stora stamkadern av meniga.

Vad slutligen angår kustartilleriet synes det utredningen som om menigt stammanskap där i viss utsträckning skulle utnyttjas för uppgifter av handräckningsbetonad natur. Enligt utredningens uppfattning torde det emellertid med hänsyn till de vid kustartilleriet rådande speciella tjänstgöringsförhållandena icke vara möjligt att för ifrågavarande uppgifter utnyttja civil personal. Utredningen har därför icke ansett sig kunna förorda ett utbyte av fast anställt manskap mot civil arbetskraft vid kustartilleriet.

Utredningen har framhållit, att det vid prövning av denna fråga såvitt avser armén visat sig, att fast anställt manskap endast i relativt ringa utsträckning utnyttjades i befattningar av sådan karaktär, att ett ersättande med civil arbetskraft kunde tänkas äga rum. Civil personal borde, såsom tidigare framhållits, icke utnyttjas inom utbildningsarbetet liksom icke heller annat än undantagsvis inom yrkestjänstens område, d. v. s. såsom beställningsmän. De befattningar, där ett utbyte mot civil arbetskraft kunde förordas, återfunnes huvudsakligen inom stabs- och förvaltningstjänstens område. Utredningen ansåge, att civil personal lämpligen kunde ersätta fast anställt manskap i följande befattningar och tjänsteuppgifter: biträde åt

regementskassören, skjutbanefurir vid samtliga infanteriregementen utom Svea livgarde (civil benämning vaktmästare vid skjutbana), hovslagare vid arméstabens stall, remontryttare vid kavalleriet och det hästanspända artilleriet, remontskötare vid kavalleriet samt telegrafister vid försvarsväsendets radioanstalt.

Utredningen har efter verkställd utredning ansett sig böra föreslå, att tillhoppa 294 civila befattningar inrättas i angivet syfte.

Beträffande underbefälsutredningens uttalanden i fråga om de olika befattningarna torde i huvudsak få hänvisas till betänkandet, s. 57—60. Här må allenast följande anföras.

Av de föreslagna civila befattningarna avses 150 för remontryttare vid kavalleriet och artilleriet samt 57 för remontskötare vid kavalleriet. Beträffande dessa befattningar har utredningen lämnat bland annat följande uppgifter.

För remontdressyren vid kavalleriregementena äro särskilda remontskvadroner organiserade, varjämte dressyr av för högre staber och vissa truppförband avsedda ridhästar sker centralt vid ridskolan och Herrevadsklosters remontdepå. Såsom remontryttare utnyttjas — förutom ett antal officerare och underofficerare — underbefäl och meniga.

På grund av att de inom remontdressyren utnyttjade fast anställda icke kunna påräkna att erhålla vidare befordran inom den militära tjänsten, ha vissa svårigheter uppstått att i tjänst behålla de för dressyren verkligt lämpliga och intresserade beställningshavarna. I syfte att söka eliminera de härigenom uppkommande svårigheterna har utredningen ansett sig, helst som hinder härför icke torde kunna möta ur militära synpunkter, böra föreslå anställandet av civila befattningshavare såsom remontryttare. Utredningen förordar för sin del inrättandet av 110 civila befattningar för bestridande av remontutbildningen vid kavalleriet samt 40 sådana befattningar för bestridande av remontutbildningen vid de hästanspända artilleritruppförbanden. Utredningen har därvid förutsatt, att varje remontryttare dagligen skall kunna rida 5 hästar. Vid övriga truppförband, där remontutbildning bedrives, anser utredningen behov av civila remontryttare icke föreligga.

Såsom tidigare anförts bör civil personal i ökad utsträckning komma till användning vid kavalleriet för hästarnas skötsel och vård. Hästvärden vid remontavdelningarna har hittills skett delvis med utnyttjande av — förutom 40 civila remontskötare — fast anställt manskap, varvid även en del av de såsom remontryttare utnyttjade fast anställda tagits i anspråk för denna tjänst. De av utredningen föreslagna civila remontryttarna böra helt avses för ridning och icke tagas i anspråk för hästvård. Utredningen får med hänsyn härtill föreslå, att ytterligare 57 civila remontskötare anställas vid kavalleriet. Då utredningen förutsatt, att varje remontskötare kan sköta 7 hästar per dag, bör härigenom kavalleriets hela remontbestånd — 682 hästar — kunna skötas av civila remontskötare.

I fråga om löneställningen för de civila remontryttarna har utredningen som sin uppfattning framhållit, att det måste anses vara av stor betydelse, att rekryteringen av remontryttarna skedde uteslutande bland dem som hade fallenhet och intresse för denna uppgift. Med hänsyn till önskvärdheten att få till stånd ett gott urval vid rekryteringen av remontryttarbefattningarna

och under beaktande av de speciella krav, tjänsten som remontryttare uppställde, ansåge sig utredningen böra förorda, att befattningshavarna placeras i lönegraden MEo 6.

Beträffande frågan om remontskötarnas löneställning ansåge sig utredningen böra förorda, att denna bleve densamma som för övriga civila handräkningsmän. Ifrågavarande arbetares lönevillkor vore reglerade i ett mellan försvarets centrala förvaltningsmyndigheter och försvarsverkens civila personals förbund slutet kollektivavtal.

För övriga civila befattningar har utredningen föreslagit följande lönegradsplaceringar, nämligen för biträde åt regementskassören MEo 2, för vaktmästare vid skjutbana MEo 5 samt för telegrafister vid försvarsväsendets radioanstalt MEo 10.

De föreslagna befattningarnas fördelning mellan olika förband framgår närmare av en i utredningens betänkande, s. 75, intagen tablå.

Vidkommande frågan om fast anställt manskaps ersättande med civil personal vid marinen har utredningen framhållit, att vid flottan möjlighet därtill föreläge endast beträffande den i land tjänstgörande personalen, enär ombord å fartygen ett dylikt utbyte på grund av tjänstens krav icke kunde genomföras. I anslutning härtill har utredningen framhållit, att det visat sig svårt att uppgöra en defintiv förteckning på de för fast anställt manskap avsedda befattningar, där ett utbyte mot civil personal lämpligen kunde äga rum. Inom flera områden av tjänsten påginge eller planerades dessutom omorganisation, vilket bidragit till att öka osäkerheten i fråga om personalbehovet och personalens ändamålsenliga utnyttjande.

På grundval av verkställda undersökningar har underbefälsutredningen ansett sig kunna föreslå, att tillhopa 69 för fast anställt manskap avsedda befattningar skola bestridas av civil personal. Av befattningarna — vilka närmare angivits å en i betänkandet, s. 76 och 77, intagen tablå — avses 27 för Stockholms örlogsstation, 32 för Karlskrona örlogsstation och 10 för Göteborgs örlogsstation. 55 av befattningarna ha ansetts böra innehavas av manliga befattningshavare och inplaceras i lönegraden MEo 5. En för biträde å civilanställningskommissionen i Stockholm avsedd befattning har dock uppförts i lönegraden MEo 7. Övriga 14 befattningar ha avsetts för kvinnlig personal och föreslagits skola inplaceras i lönegraden MEo 2.

Utredningen har slutligen framhållit att, sedan den inom flera områden pågående eller planerade omorganisationen av tjänsten vid örlogsstationerna avslutats och fredsbesättningslistor fastställts, frågan om utbyte av fast anställt manskap mot civil arbetskraft vid flottan borde upptagas till förnyat övervägande.

Vid kustartilleriet kan enligt utredningens uppfattning civil personal icke komma till användning inom yrkestjänstens område eller i utbildningsarbetet.

Vad härefter angår befattningar inom stabs- och förvaltningstjänstens om-

råde har utredningen erinrat om att för närvarande en utredning påginge rörande förvaltningsorganisationen vid kustartilleriet, varvid bland annat frågan om inrättande av centrala beklädnadsförråd upptagits till prövning. Behovet av personal för dessa beklädnadsförråd kunde dock ännu icke beräknas. Med hänsyn härtill ansåge sig utredningen icke kunna framlägga något förslag om ersättande av fast anställt manskap med civil personal inom förrådstjänsten. Utredningen förutsatte emellertid, att vederbörande marina myndigheter, sedan frågan om kustartilleriets förvaltningsorganisation lösts, framlade förslag om inrättande av ett tillräckligt antal befattningar för civila förrådsmän, varvid en viss reducering av antalet beställningar för fast anställt manskap vid kustartilleriet borde kunna vidtagas.

Vad angår rekryteringen av de föreslagna civila befattningarna har utredningen anført, att de för manliga befattningshavare avsedda befattningarna, d. v. s. samtliga utom 64 i lönegraden MEo 2, om möjligt borde rekryteras bland fast anställt eller f. d. fast anställt manskap. Härför talade även, att de speciella kunskaper och färdigheter, som i allmänhet fordrades av vederbörande befattningshavare, vore för handen endast hos fast anställt eller f. d. fast anställt manskap.

Pensionsåldern för befattningshavare i lönegraderna MEo 2—10 är för närvarande enligt allmänna tjänstepensionsreglementet (SFS 1941: 1 008) 60 år. Underbefälsutredningen har anført, att för vissa av de föreslagna befattningarna möjligen en något lägre pensionsålder kunde bli erforderlig. Detta skulle närmast gälla de befattningshavare, som skulle utnyttjas såsom remontryttare. Utredningen ansåge emellertid, att denna fråga borde upptagas till behandling först sedan erfarenheter vunnits. I samband med en allmän omprövning av pensionsåldern för militära beställningshavare borde jämväl frågan om pensionsåldern för förevarande civila befattningshavare tagas upp till prövning.

Yttranden.

Underbefälsutredningens allmänna uttalanden rörande lämpligheten att utnyttja civil personal i stället för fast anställt manskap ha mött gensagor från ett par håll.

Sålunda har *överbefälhavaren* ansett det något tivelaktigt, om till civil personal borde överflyttas alla de befattningar, som utredningen föresloge. Vissa skäl syntes tala för att i stället avse långtjänstunderbefäl för en del av dessa befattningar. Emellertid hade överbefälhavaren intet yrkande i dessa avseenden men ansåge, att största hänsyn borde tagas till vederbörande försvarsgranschefs åsikt härutinnan.

Chefen för armén har uttalat en liknande uppfattning och vidare gjort invändning mot den uppfattningen, att civil personal inom försvarsväsendet skulle å priori äga företräde framför militär i alla sådana befattningar, där personal av sistnämnda kategori icke oundgängligen erfordrades. En sammanblandning av militär och civil personal medförde bland annat ur disci-

plinär synpunkt betydande olägenheter och borde i möjligaste mån undvikas. Ekonomiska olägenheter uppstode därjämte genom krav på övertidsersättning och annan kompensation för prestationer utöver de avtalsenliga. Slutligen kunde svårigheter uppstå att verkställa eljest önskvärda omplaceringar av civil personal från en befattning till en annan.

Chefen för marinen har anfört, att flertalet av de befattningar vid flottan, som enligt utredningens förslag skulle besättas med civil personal i stället för militär, i gällande mobiliseringstabeller vore beräknade för underbefäl. Många av dem vore redan nu besatta med högbåtsmän eller äldre furirer, som av ett eller annat skäl ej lämpade sig för sjökommendering. Under nu rådande beredskapsförhållanden upprätthölles befattningarna i fråga beroende på förhållandena av stampersonal eller värnpliktig personal. Ett besättande av dessa befattningar med civil personal skulle sålunda minska den elasticitet i personalorganisationen, som erfordrades, utan att någon reell besparing av stamkaderen erhöles. Flertalet av ifrågavarande befattningar borde lämpligen besättas med långtjänstunderbefäl i likhet med vad som föreslagits för armén. Med hänsyn härtill och i avvaktan på resultatet av pågående utredningar rörande örlogsstationernas organisation kunde marinchefen tillstyrka inrättande av allenast 13 av de civila befattningar, som underbefälsutredningen föreslagit.

Svenska officersförbundet har gjort gällande, att befattningarnas innehavare borde ha militär ställning, därest icke alldeles särskilda omständigheter annat föranledde. Frånsett de 64 befattningar, som avsåges för kvinnlig personal, syntes icke något av berörda befattningars verksamhetsområden vara av sådan art, att sakliga skäl kunde anföras för den föreslagna anordningen att för befattningarnas bestridande skulle avses civil personal. Varken ur anställnings-, avlönings- eller organisationssynpunkt syntes något kunna motivera att befattningshavarna måste eller ens borde vara civila. Däremot kunde tungt vägande skäl anföras för att befattningshavarna i fråga borde vara militärer.

Härutinnan har officersförbundet närmare anfört följande.

Arbetets natur skiljer sig icke — vare sig principiellt eller praktiskt sett — från de uppgifter, vilka avses för långtjänstunderbefäl. Någon skillnad synes sålunda icke förefinnas mellan uppbördsman och vissa för långtjänstunderbefäl vid tyg- och intendenturtrupperna avsedda befattningar eller mellan en telegrafist och en signalmekaniker — för att endast taga några exempel. Både ur disciplinära och andra synpunkter är det för tjänstens ändamålsenliga handhavande önskvärt, att i det stora flertalet fall de för civila innehavare föreslagna befattningarna i tjänstehänseende jämställas med långtjänstunderbefälet. Rent militärt sett måste det dessutom anses medföra bestämda olägenheter att utan ur tjänstens synpunkt tvingande skäl använda civil arbetskraft i stället för militär inom kasernerna. I varje fall måste man räkna med att vid gemensam tjänstgöring det uppstår svårigheter att på lämpligt sätt ordna befälsförhållandena. Särskilt göra sig dessa olägenheter gällande, när fråga är om befattningshavare, vilka — som exempelvis remontryttare och remontskötare — skola tjänstgöra inom samma lokaler och i samma arbetsuppgifter som militär personal.

Officersförbundet har med hänsyn till vad sålunda anförts funnit sig böra avstyrka inrättandet av civila befattningar — fränsett det ringa antal kvinnliga sådana, som i förslaget upptagits — för den verksamhet, som i betänkandet angäves. Förbundet föresloge i stället, att för arbetet i fråga inrättades befattningar av långtjänstkaraktär. Berörda befattningshavare borde sålunda också hänföras till kategorien långtjänstunderbefäl. De kunde lämpligen benämnas långtjänstfurirer eller långtjänstkorpraler.

Försvarets civila tjänstemannaförbund har däremot i princip biträtt utredningens förslag och framhållit, att anlita det av civil personal i de föreslagna befattningarna enligt förbundets mening icke blott komme att medföra en förbättrad möjlighet för fast anställt manskap för övergång till civil anställning i statstjänst utan jämväl skulle bliva till fördel för tjänstens kontinuerliga skötande, då därigenom kunde skapas förutsättningar för att i respektive befattningar få bibehålla personal, som blivit väl insatt i sina arbetsuppgifter. Förbundet ansåge dock icke, att det av utredningen uppgjorda förslaget till lönegradsplacering för befattningarna i fråga vore så avvägt, att det vore ägnat att befrämja en sådan ur statsnyttosynpunkt förmånlig förutsättning för inrättandet av desamma. Det borde även övervägas, huruvida icke vissa av de föreslagna lägre helt arbetarebetonade tjänsterna lämpligen borde avses för yrkesarbetare anställda enligt kollektivavtal i stället för att uppföras på MEostat. Därvid åsyftades i första hand hovslagare, men även bland en del förrådspersonal kunde lämpligen ifrågakomma anställning enligt kollektivavtal. Därest dock den av utredningen föreslagna anställningsformen komme att fastställas, borde löneförmånerna så avvägas, att desamma icke understege kollektivanställda yrkesarbeters.

Beträffande de föreslagna civila befattningarna vid armén har *överbefälhavaren*, vilken som nyss nämnts ifrågasatt långtjänstunderbefälsbeställningar för vissa av dem, därvid särskilt framhållit befattningarna för remontryttare. Dessa måste ingå i krigsförbanden och sålunda vid mobilisering erhålla annan ställning. Även för skjutbanefurirerna, hovslagarna vid arméstaben och remontskötarna talade skäl för inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl.

Chefen för armén har ansett, att befattningarna för remontryttare och för vaktmästare vid vissa skjutbanor borde upprätthållas av långtjänstunderbefäl, samt härom närmare anført följande.

Även om remontryttarna icke skulle utöva befäl eller tjänstgöra som instruktörer, stode de dock själva i samband med utbildningen under militärt kommando. Remontdressyravdelningarna skulle vidare kunna användas som demonstrationsobjekt i utbildningsarbetet. De vore därför att betrakta som rent militära förband.

Slutligen måste beaktas, att en del remonter avsåges skola ridas av officerare och underofficerare. Det kunde ur disciplinär synpunkt icke anses lämpligt att — såsom skulle bliva nödvändigt, därest utredningens förslag följdes — i en och samma utbildningsavdelning sammanföra militär och civil personal. Det syntes vidare stundom bliva svårt att utan de medel, som den militära disciplinen skänkte, förmå ryttarna till sådana prestationer, som vore förenade med personliga obehag och risker.

För dessa befattningar, vilka sålunda borde bestridas av långtjänstunderbefäl, syntes böra ifrågakomma jämväl underbefäl, som icke avlagt godkänd furirsexamen. Härigenom skulle vinnas, att de bland manskapet, som hade de bästa ryttaranlagen, oavsett övriga kvalifikationer tillvaratoges.

Vakterna vid skjutbanorna skulle kunna taga befäl över den handräckningspersonal, som i samband med skjutningarna bleve sysselsatt med ut- och inlämning av målmateriel m. m. Ifrågavarande befattningshavares tjänstgöringstid vore vidare icke reglerad till vissa bestämda timmar på dagen. Arbetet vore visserligen av mindre betungande art, men i gengäld vore vakterna på grund av nödvändigheten att utnyttja skjutbanorna under den tid på dygnet, då det vore skjutljus, ofta nödsakade att begiva sig till arbetsplatsen mycket tidigt och att kvarbliva där långt efter ordinarie arbetstids slut. Därest civila befattningshavare skulle tillsättas för ifrågavarande tjänster, skulle detta medföra stora krav på övertidsersättning.

Därest långtjänstunderbefäl i stället utnyttjades för befattningarna som remontryttare och vaktmästare vid vissa skjutbanor, komme lönekostnaderna att bli något större. Denna merkostnad syntes emellertid helt uppvägas genom besparingar i fråga om övertidsersättning.

Beträffande löneställningen för remontskötarna har arméchefen erinrat om vissa med gällande kollektivavtal sammanhängande olägenheter, bland annat medförande svårigheter att omplacera personalen. Med hänsyn därtill framstode det som ett önskemål, att de civila hästskötarna anställdes som tjänstemän och icke enligt kollektivavtal.

I övrigt har arméchefen icke haft annat att erinra mot underbefälsutredningens förslag i förevarande avseende än att löneställningen för biträde åt regementskassör borde bestämmas till lönegrad MEO 4.

Försvarets civilförvaltning har uttalat samma uppfattning beträffande löneställningen för biträde åt regementskassör.

Försvarsväsendets lönenämnd har, efter att under hand ha inhämtat vissa upplysningar rörande de arbetsuppgifter som komme att åvila ifrågavarande befattningshavare, för sin del funnit skäl tala för denna befattnings hänförelse till lönegrad MEO 8 under benämning kontorist. Remontskötarna borde erhålla extra ordinarie anställning, förslagsvis med placering i lönegrad MEO 5.

Statskontoret har framhållit, att den av utredningen föreslagna lönedifferentieringen efter tjänstinnehavarnas kön näppeligen stode i överensstämmelse med de principer, vilka låge till grund för nu gällande lönesystem. Det finge vidare anses vara stridande mot 1923 års behörighetslag att reservera vissa civila tjänster för män. Lönegradsplaceringen borde enligt statskontorets mening ske uteslutande med hänsyn till tjänstegörörelsens beskaffenhet. Därvid syntes med avseende å kontorssysslor de eljest för kontors- och skrivbiträden förekommande lönegraderna böra vinna tillämpning.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har ifrågasatt, huruvida icke manligt biträde åt regementskassören vore att föredraga. Under erinran att liknande arbetsuppgifter vid kustartilleriet anförtratts kontorist i lönegrad MEO 8 har förbundet förordat, att för ifrågavarande befattning skulle avses alternativt överfurir eller civil kontorist i sistnämnda lönegrad.

Jämväl *försvarets civila tjänstemannaförbund* har funnit den föreslagna

löneställningen för biträde åt regementskassör för låg och för sin del föreslagit lönegrad MEo 5. Befattningarna för vaktmästare vid skjutbana borde upptagas i lönegrad MEo 7, och signalisterna vid försvarsväsendets radioanstalt borde under benämningen radiotelegrafister inplaceras i lönegrad MEo 12.

Försvarsverkens civila personals förbund har förordat, att en enhetlig anställningsform användes för remontryttare och remontskötare. Remontskötarnas uppgifter komme att bli likartade med de vaktmästarna vid Herrevadsklosters remontdepå hade. Denna personal vore anställd såsom extra ordinarie tjänstemän. Remontskötarnas anställningar förutsattes bli av bestående art, varför även detta skäl talade för extra ordinarie anställning. Därest extra ordinarie anställningsform komme i fråga, borde remontskötarna placeras i 5 lönegraden. Kunde remontskötarna icke beredas anställning på extra ordinarie stat, borde annan anställningsform väljas även för remontryttarna.

Jämväl beträffande löneställningen för de föreslagna civila befattningarna vid flottan ha vid remissbehandlingen olika meningar yppats. Med hänsyn till den ståndpunkt, som jag enligt det följande kommer att intaga till utredningens förslag i denna del, synes emellertid anledning saknas att i detta sammanhang närmare ingå härpå.

V. Personalstaternas sammansättning, kostnadsberäkningar m. m.

1942 års underbefälsutredning.

Underbefälsutredningen har i enlighet med sina direktiv närmare utrett frågan om det årliga rekryteringsbehovet av fast anställt manskap och därvid inledningsvis framhållit, att manskapsrekryterings normala omfattning vore beroende av den avgång bland tidigare fast anställda, som komme till stånd genom befordran till andra militära beställningar, genom uppsägning från antagningsmyndighetens sida eller genom att den enskilde beställningshavaren under löpande kontraktstid eller vid kontraktstidens utgång på egen begäran erhöle avsked. Det årliga behovet av nyrekrytering av fast anställt manskap kunde därför aldrig exakt beräknas. Till icke oväsentlig del vore det dock beroende av den första kontraktstidens längd, vilken enligt 1942 års försvarsbeslut vore satt till minst fyra år vid samtliga försvarsgrenar, medan den tidigare i allmänhet icke uppgått till mer än tre år. Det syntes därför sannolikt, att manskapsrekryteringen relativt sett kunde komma att få mindre omfattning än i 1936 års försvarsordning. Med hänsyn till manskapskaderns ökade omfattning enligt 1942 års försvarsbeslut syntes dock det årliga behovet av nyrekrytering bli avsevärt större än tidigare.

Enligt vad utredningen inhämtat från försvarsväsendets centrala civilanställningsbyrå, hade manskapsrekryteringen per den 1 november under åren 1941—1943 (vid armén per den 1 oktober under åren 1942 och 1943) omfattat i runt tal 4 100, 4 500 respektive 5 400 beställningar. Till en del syntes den ökade omfattningen av manskapsrekryteringen bero därpå, att manskapskad-

erna ännu icke utbyggts i överensstämmelse med 1942 års försvarsbeslut. Det syntes dock utredningen sannolikt, att det årliga behovet av nyrekrytering, om manskapskadrerna utbyggdes i överensstämmelse med sistnämnda försvarsbeslut, komme att omfatta omkring 5 000 beställningar. Den genomsnittliga anställningstiden syntes nämligen icke kunna antagas bli längre än fem år, och i så fall bleve det årliga rekryteringsbehovet, då kadrerna omfattade omkring 24 000 fast anställda, av vilka omkring 23 000 utgjordes av kontraktsanställda, omkring 4 600 beställningar.

Möjligheten att uppnå en ur kvalitativ synpunkt tillfredsställande manskapsrekrytering vore beroende av, bland annat, läget på den allmänna arbetsmarknaden. Vid lågkonjunktur på arbetsmarknaden vore sålunda tillströmningen av anställningssökande alltid störst. Å andra sidan syntes böra uppmärksammas, att ett ökat rekryteringsbehov alltid medverkade till att begränsa de både önskvärda och nödvändiga urvalsmöjligheterna vid rekryteringen.

Efter en närmare undersökning rörande utfallet av manskapsrekryteringen inom försvaret under de senaste nio åren har utredningen som sin uppfattning framhållit, att en planmässig omsättning inom kadern av fast anställt manskap vid armén i syfte att tillgodose mobiliseringsbehovet av underbefäl icke längre framträdde med samma skärpa som tidigare, sedan det värnpliktiga befälssystemet utbyggts i såväl kvantitativt som kvalitativt avseende. I stället framträdde önskemålet, att de fullständigt underbefälsutbildade fast anställda kvarstode längre tid i tjänst och nyttiggjordes såsom instruktörer vid de värnpliktigas utbildning eller i yrkestjänst. I princip förefunnes samma önskemål vid flygvapnet, medan däremot vid flottan och kustartilleriet omsättningen av det fast anställda manskapet hade en mera framträdande betydelse för tillgodoseende av krigsorganisationens underbefälsbehov. Förhållandena i här berört avseende vore sålunda icke likartade vid samtliga försvarsgrenar.

I anslutning härtil har utredningen närmare anfört följande.

I vad avser armén och flygvapnet kan det alltså icke numera anses vara något militärt önskemål, att avgången bland de fast anställda redan vid den första kontraktstidens utgång får större omfattning. Vid dessa försvarsgrenar torde det tvärtom vara med tjänstens intressen förenligt, att avgången äger rum först efter det underbefälet förrättat praktisk trupptjänst under längre tid. Militära synpunkter tala alltså för att underbefälets intresse av att kvarstanna i den militära tjänsten stimuleras. Som redan tidigare framhållits, måste av krigsorganisatoriska skäl motsatta intressen göra sig gällande vid flottan och kustartilleriet.

Det fast anställda underbefälet torde i allmänhet icke hysa någon motvilja mot den militära tjänsten i och för sig. Trots detta har omsättningen inom underbefälskadern vid åtskilliga tillfällen skett snabbare än som varit önskvärt för att tillgodose behovet av välkvalificerad personal i underbefälsbefattningar. Förhållandet torde enligt utredningens uppfattning få ses mot bakgrunden av att underbefälets framtidsmöjligheter i den militära tjänsten varit och fortfarande äro mycket begränsade. Enskilda beställningshavare ha därför funnit det med sitt personliga intresse förenligt att efter förhållandevis kort tid lämna den militära tjänsten för att söka sin framtida utkomst inom

något civilt förvärvsområde. I den mån framtidsmöjligheterna inom den militära tjänsten kunna förbättras, torde en ökad benägenhet för rekapitulation komma till synes från underbefällets sida. I så fall bör tillgången på välkvalificerad personal i underbefälsbefattningar bliva större, vilket i sin mån torde vara ägnat att främja utbildningsarbetet vid truppförbanden.

Inrättandet av ett antal långtjänstunderbefälsbeställningar vid armén och kustartilleriet är enligt utredningens uppfattning ägnat att förbättra underbefällets framtidsmöjligheter inom den militära tjänsten. Utredningen har därför ansett sig kunna utgå från att tillkomsten av dylika beställningar också kommer att medföra ett ökat intresse från underbefällets sida att kvarstanna i den militära tjänsten, varigenom viss minskning av omsättningen inom manskapskadern bör kunna påräknas. Redan den begränsning av omsättningen inom manskapskadern, som alltså torde bliva en direkt följd av långtjänstunderbefälsbeställningarnas inrättande, är enligt utredningens uppfattning ägnad att minska det årliga nyrekryteringsbehovet. Med hänsyn härtill har utredningen — som i detta sammanhang anser sig böra deklarerat den uppfattningen, att rekryteringen av stammanskap sker i uteslutande syfte att rekrytera i första hand underbefälsbeställningarna — funnit det vara möjligt att reducera antalet beställningar i lönegraden Ma 1. Långtjänstunderbefälsbeställningarnas inrättande bör enligt utredningens uppfattning medföra en motsvarande minskning av antalet beställningar i lönegraderna Ma 3 och Ma 2. På grund härav har utredningen ansett reduceringen av antalet beställningar i lönegraden Ma 1 kunna minst svara mot antalet föreslagna beställningar för långtjänstunderbefäl. Då utredningen emellertid låtit undersöka anställnings- och utbildningsförhållandena för det fast anställda manskapet vid armén och kustartilleriet under femårsperioden 1934—1938 och därvid funnit, att vid såväl armén som kustartilleriet ett relativt stort antal av de nyanställda icke genomgått den fullständiga underbefälsutbildningen, d. v. s. avlagt furirsexamen, har utredningen ansett sig böra förorda en ytterligare minskning av antalet beställningar i lönegraden Ma 1. Undersökningarna rörande anställnings- och utbildningsförhållandena tyda nämligen enligt utredningens uppfattning på att manskapsrekryteringen under ifrågavarande år ur kvalitativa synpunkter icke lämnat önskat resultat. I syfte att i god tid avskilja för underbefälsutbildning olämpliga har det särskilda provhalvåret för de fast anställda införts vid armén. Hittillsvarande erfarenheter av provhalvåret synas ha varit goda. Sjöförsvarets utbildningskommission föreslår också i sitt år 1943 avgivna betänkande (SOU 1943: 44) en liknande anordning vid flottan och kustartilleriet. Därest provhalvårsinstitutionen kombineras med lämpliga urvalsmetoder vid rekryteringen, anser utredningen, att den av utredningen föreslagna reduceringen av antalet beställningar i lönegraden Ma 1 icke kommer att medföra svårigheter att fulltaligt rekrytera underbefälskadern. Möjligen kan det dock visa sig erforderligt att något öka procenttalet av de »över stat» anställda.

Utredningen har jämväl i viss utsträckning föreslagit ett utbyte av fast anställt manskap mot civil arbetskraft vid armén och flottan. Även därvid har utredningen ansett sig böra föreslå en reduktion av antalet manskapsbeställningar, varvid i stort sett ovan omförmälda principer tillämpats.

Under förutsättning att den genomsnittliga anställningstiden för fast anställt manskap kommer att utgöra fem år, har utredningen beräknat, att vid t. ex. armén genom de av utredningen föreslagna åtgärderna — inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet samt visst utbyte av manskapsbeställningar mot civila befattningar — det årliga nyre-

kryteringsbehovet komme att nedgå från 2 400 till 1 900 man. Därest en genomsnittlig anställningstid av sex år kunde uppnås, skulle det årliga nyrekryteringsbehovet nedgå från 2 400 till 1 600 man.

Vid armén har utredningen ansett, att en ytterligare begränsning av den årliga nyrekryteringen av fast anställt manskap skulle kunna vinnas genom en ökning av antalet underofficersbeställningar. Utredningen hade uppmärksammat, att 1941 års försvarsutredning vid beräklandet av befälsbehovet vid armén tillämpat den sedermera godtagna principen, att befattningarna som plutonchefer (motsvarande) till $\frac{2}{3}$ skulle bestridas av officerare och till $\frac{1}{3}$ av sergearter, medan befattningarna som plutonchefs ställföreträdare (motsvarande) till $\frac{1}{3}$ skulle bestridas av sergearter och till $\frac{2}{3}$ av furirer. 1930 års försvarskommission, vars beräkningar i detta avseende i allt väsentligt godtagits, hade däremot utgått från att sistnämnda befattningar skulle bestridas till hälften av underofficerare och till hälften av furirer.

Lantförsvarets utbildningskommission hade i sitt år 1941 avgivna betänkande (SOU 1941: 35) lämnat en redogörelse för hur befattningarna såsom plutonchef (motsvarande) och plutonchefs ställföreträdare (motsvarande) bestritts vid ett antal utbildningsenheter under år 1938 och på grundval av den verkställda utredningen ansett sig böra framhålla, bland annat, att »bristen på kvalificerade ställföreträdare otvivelaktigt inverkat menligt på utbildningsarbetets effektivitet». Enligt underbefälsutredningens uppfattning syntes bristen på kvalificerade ställföreträdare bliva än mera framträdande i 1942 års försvarsorganisation, där befattningarna i fråga i mindre utsträckning än i 1936 års försvarsordning avsetts skola bestridas av underofficerare.

Med hänsyn till nyssnämnda förhållanden och till önskvärdheten av att ytterligare begränsa det årliga rekryteringsbehovet av fast anställt manskap, har utredningen ansett sig böra förorda, att antalet underofficerare inom arméorganisationen ökas i sådan utsträckning, att befattningarna såsom plutonchefs ställföreträdare (motsvarande) till hälften kunna bestridas av underofficerare mot av 1941 års försvarsutredning angivna $\frac{1}{3}$ sergearter. Härför skulle enligt av utredningen gjorda undersökningar krävas en utökning av underofficerskadern vid armén med 177 beställningar. I syfte att bibehålla oförändrade befördringsmöjligheter inom underofficersskåren borde $\frac{1}{3}$ av ifrågavarande beställningar uppföras i lönegraden UO 2 och $\frac{2}{3}$ i lönegraden UO 1. I samband härmed borde enligt utredningens uppfattning beställningarna i lönegraden Ma 3 reduceras i motsvarande mån, antalet beställningar i lönegraden Ma 2 med omkring hälften och antalet beställningar i lönegraden Ma 1 med omkring 125 % av de sålunda föreslagna underofficersbeställningarna. I så fall skulle arméns årliga nyrekryteringsbehov nedgå från beräknade 2 400 till 1 850 vid en genomsnittlig anställningstid av fem år och från beräknade 2 400 till 1 550 vid en genomsnittlig anställningstid av sex år. Den föreslagna ökningen av antalet underofficersbeställningar syntes efter uppsättningsperiodens slut vara möjlig att genomföra utan ökning av lokalutrymmen eller lärarkrafter vid försvarets läroverk och arméns underofficersskola.

Utredningen har i detta sammanhang framhållit, att utredningen med anlitande av till dess förfogande ställda experter låtit undersöka förutsättningarna för att med en sålunda begränsad stamkader av manskap vid armén och marinen tillgodose det av 1941 års försvarsutredning beräknade mobiliseringsbehovet av fast anställt och av f. d. fast anställt underbefäl. Undersökningarna, för vilka någon redogörelse icke kunnat lämnas i betänkandet, hade givit vid handen, att ifrågakvarande mobiliseringsbehov kunde på ett godtagbart sätt fyllas.

Förslaget om inrättande av ytterligare ett antal underofficersbeställningar påverkar icke personalstaterna för nästa budgetår i annan mån än beträffande antalet manskapsbeställningar, vilket i så fall skulle bli något lägre.

Med beaktande av de synpunkter, som i det föregående anförts, har utredningen uppgjort förslag till manskapsstater för armén och marinen.

Såvitt avser armén ha två alternativa förslag upprättats, det ena med utgångspunkt från att 903 beställningar för långtjänstunderbefäl och 294 befattningar för civil personal inrättas samt det andra med beaktande jämväl av förslaget om inrättande av 177 beställningar för underofficerare. Förslagen till manskapsstater, vilka torde få såsom bilagor (bil. 1 och 2) fogas vid detta protokoll, innebära att antalet beställningar i lönegraderna Ma 1—3 skulle minskas med 2 512 (2 980 om antalet underofficerare utökas) i förhållande till de i försvarsbeslutet för genomförd organisation beräknade staterna.

Utredningen har föreslagit, att beställningarna för långtjänstunderbefäl samt befattningarna för remontryttare och remontskötare skola — enligt en i betänkandet, s. 77, intagen plan — inrättas successivt under budgetåren 1944/45—1948/49, medan övriga civila befattningar ha föreslagits skola tillkomma under budgetåret 1944/45 och tillsättas omkring den 1 oktober 1944.

Manskapsstaterna vid flottan — med undantag för högbåtsmännen — skulle enligt utredningens förslag vid genomförd organisation erhålla den sammansättning som framgår av följande tablå.

Tjänstegrad	Lönegrad	Antal enligt 1942 års försvarsbeslut	Antal enligt utredningens förslag
Furirer	Ma 3	2 155	2 086
Korpraler	Ma 2	250	250
Korpraler eller meniga	Ma 2 el. Ma 1	800	774
Meniga.....	Ma 1	2 375	2 298
Summa	—	5 580	5 408

Utredningen har anført, att de föreslagna befattningarna för civil personal borde tillkomma redan under budgetåret 1944/45, varvid den föreslagna reduktionen av antalet beställningar för kontraktsanställt manskap också borde genomföras.

Inrättandet av beställningar för långtjänstunderbefäl vid kustartilleriet borde enligt utredningens mening ske under en femårsperiod, varvid för budgetåret 1944/45 borde upptagas 21 beställningar och för budgetåren 1945/46—1948/49 ytterligare respektive 17, 12, 9 och 8 beställningar. Beträffande manskapsstaterna i övrigt under nämnda tidsperiod har utredningen närmare anfört följande.

Under övergångsperioden bör antalet beställningar för kontraktsanställt manskap minskas, varvid motsvarande principer som vid armén i stort synas kunna följas. Utredningen har dock icke ansett sig kunna framlägga något detaljerat förslag i detta avseende med hänsyn till dels kustartilleriets pågående utbyggnad, dels det fast anställda manskapets fördelning icke blott på truppförband utan även på yrkesavdelningar. Det synes av dessa anledningar böra ankomma på chefen för marinen att framlägga förslag i fråga om övergången till de av utredningen förordade manskapsstaterna i vad avser kontraktsanställt manskap, varvid bör beaktas, att antalet beställningar i lönegraden Ma 3 under övergångsperioden skall nedgå från 601 till 557, antalet beställningar i lönegraden Ma 2 från sammanlagt 306 till sammanlagt 283 samt antalet beställningar i lönegraden Ma 1 från 950 till 850.

Utredningen har framhållit, att den av utredningen förordade minskningen av antalet beställningar i lönegraden Ma 1 för tillgodoseende av kustartilleriets personalbehov borde kompenseras med en ökning av kustartilleriets värnpliktskontingent med 50 värnpliktiga årligen.

Underbefälsutredningen har framlagt beräkningar rörande kostnaderna för genomförandet av utredningens förslag och beträffande de grunder, som därvid tillämpats, anfört bland annat följande.

Vid kostnadsberäkningarna har utredningen ansett det lämpligast att utgå från nuläget i vad gäller förmånerna av rörligt tillägg och kristillägg. Dessa ha alltså beräknats efter sammanlagt 31 % å de kontanta lönebeloppen per månad (i förekommande fall del därav) för beställningshavare (befattningshavare) med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställt avlöningsreglemente och efter sammanlagt 25 % å de kontanta lönebeloppen per vecka för civila handräkningsmän med lön enligt kollektivavtal. Vid beräkningen av lönebeloppen för det fast anställda manskapet har för samtliga beställningshavare i lönegraderna Ma 1—Ma 3 räknats med naturaförmåner. Dessas värde har uppskattats till i avrundat tal 990 kronor per år, varvid förplägnaden beräknats efter 1 krona 90 öre per dag, beklädnaden efter 65 öre per dag samt förläggningen efter 60 kronor per år. Utredningen anser sig böra framhålla, att andra grunder kunna tillämpas för beräkningen av naturaförmånernas värde. Där så skett (bland annat av riks försäkringsanstalten i ett den 25 september 1943 framlagt förslag angående ändring av 1927 års militärsättningsförfordning), har slutresultatet dock blivit ungefär detsamma som det av utredningen ovan angivna.

För beställningshavare i lönegraden Ma 1 har utredningen räknat för hälften (775 beställningshavare) med lön enligt 2 löneklassen och för hälften (776 beställningshavare) med lön enligt 1 löneklassen.

Utredningen har med tillämpande av dessa grunder beräknat, att de årliga löneutgifterna för armén och marinen vid genomförande av utredningens förslag skulle minskas med i runt tal 775 000 kronor (vid föreslagen ökning av antalet underofficerare vid armén 950 000 kronor).

Utredningen har emellertid framhållit, att kostnadsbesparingen syntes bli va något större än den nu angivna, då utredningen för pensionsberättigade beställningshavare (befattningshavare) räknat med bruttolöner. Å andra sidan har utredningen icke tagit hänsyn till de framdeles uppkommande pensionsutgifter, som staten komme att ikläda sig vid ett genomförande av utredningens förslag. Ej heller har utredningen ansett sig kunna uppskatta de direkta utgifter för staten, som uppkomme därav, att vissa av de av utredningen föreslagna civila befattningshavarna syntes böra åläggas skyldighet att i tjänsten bära uniform och att de civila handräckningsmännen enligt gällande kollektivavtal vore berättigade till förmånen av fria arbetskläder. Vid ett bedömande av återverkan på löneutgifterna av nu nämnda förhållanden borde emellertid enligt utredningens uppfattning hänsyn tagas jämväl därtill; att utredningen i de utförda kostnadsberäkningarna icke tagit hänsyn till den omständigheten, att gifta beställningshavare tillhörande lönegraderna Ma 1—Ma 3 efter en anställningstid av minst ett år vore berättigade att i stället för fri inkvartering uppbära hyres- och ortstillägg, vars belopp rätt väsentligt överstege det av utredningen beräknade värdet av den fria förläggningen.

Vid sidan av den av utredningen beräknade minskningen av löneutgifterna kunna, enligt vad utredningen vidare framhållit, jämväl vissa andra besparingar beräknas uppkomma vid ett genomförande av utredningens förslag. Utredningen har bland annat räknat med en väsentlig minskning av den årliga nyrekryteringen av fast anställt manskap, medförande minskning av kostnaderna för rekrytering och för avskedspremier. Genom tillkomsten av de av utredningen föreslagna överfurirsbeställningarna har också anslagsbehovet till avskedspremier och anställning på civilanställningsstat beräknats bli va minskat. Den sammanlagda utgiftsminskningen för här ifrågavarande ändamål har beräknats till omkring 210 000 kronor.

Yttranden.

Överbefälhavaren har tillstyrkt förslaget om ökning av antalet underofficerare vid armén och i samband därmed stående minskning av antalet manskapsbeställningar. Mot den föreslagna ökningen av kustartilleriets kontingent av värnpliktiga har överbefälhavaren förklarat sig icke ha något att erinra. Överbefälhavaren har emellertid betecknat den av utredningen föreslagna övergångstiden för genomförandet av utredningens förslag, fem år, såsom mycket kort, då det gällde att upprätta en kår med över 20-årig tjänstetid. Det vore sannolikt, att denna kår, då de vid tillsättandet relativt jämgamla beställningshavarna närmade sig pensionsåldern, komme att genomgå en kris. Till mildrande av en sådan syntes det lämpligt, att även äldre, förut fast anställd personal finge anställas med tillgodoräknande av tidigare fullgjord tjänst.

Det syntes vidare knappast lämpligt att redan nu binda sig vid en bestämd övergångsplan. Kortare tid för övergången än fem år vore icke tänkbar. Däremot kunde erfarenheten från de första övergångsåren giva vid handen, att

längre övergångstid kunde vara erforderlig. Vederbörande försvarsgrenschefer borde därför givas friare händer än utredningen förutsatt, och borde varje år inkomma med statförslag, varvid utredningens övergångstablå syntes kunna tjäna som ledning.

Chefen för armén har, utöver vad i det föregående anförts, icke haft något att erinra mot de av utredningen föreslagna manskapsstaterna och har jämväl tillstyrkt inrättande av underofficersbeställningar i syfte att ytterligare minska antalet fast anställt manskap.

Chefen för marinen har icke kunnat biträda utredningens förslag om minskning av antalet manskapsbeställningar vid flottan redan för budgetåret 1944/45 i proportion till det antal nya civila befattningar, som inrättas. Frånsett det förhållandet, att man icke utan vidare kunde utgå från att de angivna befattningarna kunde besättas med civil personal — att t. ex. få sökande till badmästarbefattningarna vid simhallen i Karlskrona med de löner, som av utredningen föreslagits, förefölle skäligen osäkert — syntes utredningen icke ha tagit hänsyn till att flottans manskaps- liksom övriga personalstater huvudsakligen baserade sig på mobiliseringsbehovet ombord av stampersonal.

Marinchefen har i detta sammanhang erinrat om att på mitt uppdrag förnyade beräkningar verkställets rörande flottans personalbehov, innefattade i en skrivelse den 25 november 1943 och en promemoria den 28 januari 1944. På grundval av dessa beräkningar hade föreslagits en icke oväsentlig minskning av manskapsstaterna. I förhållande till de av underbefälsutredningen föreslagna staterna innebure förslaget ett något större antal furirer men däremot färre meniga. På grund av vad sålunda anförts avstyrkte marinchefen utredningens förslag till minskning av flottans manskapsstater.

Däremot har marinchefen biträtt utredningens förslag beträffande kustartilleriets manskapsstater.

Marinchefen har slutligen anført, att en tänkbar metod att begränsa den kontingent fast anställt manskap, som årligen behövde antagas, vore att genom förhöjda avskedspremier efter ytterligare rekapitulering öka de uttjänade furirernas möjlighet i vissa fall att erhålla god försörjning i det civila livet. Därigenom skulle intresset för längre tids kvarstående i tjänst kunna komma att ökas. Med anledning därav föresloges, att utöver de nu i manskapsavlöningsreglementet stipulerade avskedspremierna efter 6 respektive 9 år skulle tillkomma avskedspremier efter 10, 11 och 12 års tjänst med respektive 1 000 kronor, 1 500 kronor och 4 000 kronor. De genom minskade utbildningskostnader erhållna besparingarna bedömdes täcka kostnaderna för dessa premier.

Försvarets civilförvaltning har i anledning av utredningens förslag om utökning av antalet underofficerare vid armén erinrat om att en inom försvarsdepartementet tillkallad utredningsman i en den 10 januari 1944 avgiven promemoria angående vidgad användning av extra ordinarie anställningsform för försvarsväsendets fast anställda personal framhållit, bland annat, att i händelse av en ökning av antalet underofficerare det kunde övervägas att, till förebyggande av minskad elasticitet i personalorganisationen, anställa vissa underofficerare såsom extraordinarie befattningshavare. — De av ut-

redningen gjorda kostnadsberäkningarna syntes bygga på regelmässigt tillämpade normer. Det syntes dock kunna ifrågasättas, huruvida den faktiska besparingen å utgifter för förläggning komme att uppgå till det beräknade värdet av bostadsförmånen för beställningshavare i lönegraderna Ma 1—3.

Statskontoret har funnit det svårt att bedöma huruvida de av utredningen gjorda beräkningarna — vid vilka hänsyn icke tagits till, å ena sidan statsverkets kostnader för pensionering av de nya befattningshavarna och å andra sidan nu utgående hyres- och ortstillägg å de befattningar å Ma-planen, vilka skulle indragas — vore hållbara. Ämbetsverket ville emellertid framhålla, att vid ett övervägande av den ekonomiska innebörden av det nu framlagda förslaget icke finge förbises, att en utökning av antalet överfurirer och underofficerare på det kontraktsanställda manskapets bekostnad syntes medföra minskad elasticitet i personalorganisationen och därmed försvåra en eventuell framtida beskärning av kadrerna.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har hälsat utredningens förslag om utökning av underofficerskadern med största tillfredsställelse. De svårigheter, som för närvarande föreläge att rekrytera stamkadern av manskap vid armén och som med all sannolikhet skulle komma att bli bestående vid oförändrad organisation i överensstämmelse med 1942 års försvarsbeslut, syntes till en del kunna elimineras vid ett genomförande av utredningens förslag. Likaså syntes benägenheten bland det bästa underbefälet att kvarstå i tjänst komma att öka, därest befordringsmöjligheterna till och inom underofficersgraderna förbättrades. Förbundet ville på dessa skäl understryka betydelsen av att utredningens förslag i denna del bleve genomfört. Att utredningen förordat, att utökningen av underofficerskadern skulle påbörjas först från och med budgetåret 1945/46, syntes förbundet icke böra utesluta, att principbeslut i frågan fattades redan under innevarande år. Mot av utredningen föreslagna grunder för ordnande av övergången till de nya manskapsstaterna hade förbundet intet att erinra. Minskningen av antalet furirsbeställningar syntes visserligen i och för sig kunna genomföras i snabbare takt än den av utredningen förordade, men det vore enligt förbundets uppfattning angeläget att vidmakthålla befordringsmöjligheterna till och inom underbefälsgraderna för de under år 1943 nyanställda volontärerna, vilket icke syntes kunna ske, om reduceringen av antalet furirsbeställningar skedde snabbare än utredningen föreslagit.

*Departements-
chefen.*

De förslag till manskapsstater vid de olika försvarsgrenarna, som i anslutning till 1941 års försvarsutrednings förslag framlades i 1942 års försvarsproposition och av riksdagen biträdades, inneburo avsevärda ökningar i förhållande till de då befintliga manskapskadrerna. Redan vid förslagets framläggande stod det klart, att manskapskadrernas utökning var förenad med nackdelar ur olika synpunkter. Det avsevärda rekryteringsbehovet — vilket vid genomförd organisation kan uppskattas till mellan 4 500 och 5 000 man per år — måste sålunda, åtminstone under tider med god arbetstillgång på den allmänna arbetsmarknaden, bli svårt att tillgodose. Med hänsyn till

att endast en del av det fast anställda manskapet beräknats kunna erhålla fortsatt anställning inom försvaret efter kontraktstidens utgång, måste vidare den årliga avgången av fast anställt manskap bliva avsevärd. Som följd härav kunna ökade svårigheter beräknas uppkomma för samtliga avgående att erhålla civilanställning. I enlighet med vad som förutsattes i försvarspropositionen tillkallades därför år 1942 särskilda sakkunniga att verkställa utredningar i berörda frågor. Utredningsarbetet har bedrivits inom två olika sakkunnigutredningar, 1942 års underbefälsutredning och 1942 års civilanställningssakkunniga. Underbefälsutredningen har haft till uppgift att närmare överväga vissa åtgärder i syfte att minska underbefälskadern, medan civilanställningssakkunniga utrett frågor rörande manskapsrekryteringen och civilanställningen. Samråd har ägt rum mellan de båda utredningarna.

1942 års underbefälsutredning har nu slutfört sitt uppdrag, medan civilanställningssakkunniga — vilka den 1 februari 1944 avgivit betänkande med förslag rörande manskapsrekryteringen och civilanställningsorganen — ännu icke slutfört utredningen beträffande erforderliga civilanställningsåtgärder i övrigt. Till frågan om rekryterings- och civilanställningsorganen återkommer jag i annat sammanhang. I det följande avser jag att taga ställning till underbefälsutredningens förslag.

Underbefälsutredningen har framlagt förslag om inrättande av ett antal manskapsbeställningar med pensionsrätt i lönegraden Mb 1 vid armén och kustartilleriet samt av ett antal nya befattningar för civil personal vid armén och flottan. Utredningen har jämväl ifrågasatt en utökning av underofficerskadern vid armén. Genom de föreslagna åtgärderna skulle enligt utredningens förslag manskapsstaterna vid armén och marinen kunna icke oväsentligt reduceras. Med hänsyn till förhållandena inom flygvapnet under dess uppsättningsperiod har utredningen ansett sig icke kunna föreslå motsvarande åtgärder inom nämnda försvarsgren. Att märka är för övrigt, att redan i försvarsbeslutet förutsatts inrättande av ett icke ringa antal beställningar i lönegraden Mb 1 vid flygvapnet.

I enlighet med givna direktiv har underbefälsutredningen jämväl undersökt, huruvida värnpliktiga skulle kunna efter fullgjord värnpliktstjänstgöring genom fortsatt frivillig tjänstgöring ersätta fast anställt manskap i värnpliktsutbildningen. Utredningen har emellertid ansett sig icke kunna förorda anställande av värnpliktiga såsom truppinstruktörer. Till denna uppfattning kan jag ansluta mig. Av den verkställda utredningen synes nämligen tydligt framgå, att förutsättningar för en rekrytering i erforderlig omfattning av en truppinstruktörskader bland värnpliktiga, som kunna ifrågakomma för instruktörsverksamhet, icke kunna beräknas föreligga. Det må nämnas, att vid en av underbefälsutredningen verkställd enquête bland värnpliktiga, som uttagits till befälsutbildning vid armén, allenast 4 värnpliktiga av 2 983 tillfrågade förklarat sig villiga att fortsätta värnpliktstjänstgöringen i de två år, som utredningen ansett erforderliga för att syftet med truppinstruktörskaderns inrättande skulle uppnås.

De av underbefälsutredningen framlagda förslagen rörande inrättande av

Bihang till riksdagens protokoll 1944. 1 saml. Nr 143.

beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet och av civila befattningar synas mig i huvudsak väl avvägda. Genom dessa åtgärder skulle vinnas, förutom minskning av manskapskaderna, en avsevärd besparing i årskostnaderna för försvaret. Enär chefen för marinen icke ansett sig kunna tillstyrka, att manskapskadern vid flottan minskas genom anställande av civil personal i vissa befattningar, vill jag däremot icke för närvarande förorda, att i angivet syfte inrättas civila befattningar vid flottan. Denna fråga synes emellertid böra ägnas fortsatt uppmärksamhet inom marinledningen, sedan närmare hållpunkter förebragts rörande flottans behov av fast anställt manskap under fredstid.

Underbefälsutredningens förslag innebär, att vid armén skulle inrättas 903 beställningar för långtjänstunderbefäl — överfurirer — i lönegraden Mb 1, medan antalet sådana beställningar vid kustartilleriet skulle utgöra 67. Ehuru antalet beställningar lärer böra slutligt fastställas i vanlig ordning i samband med prövningen av personalstaterna i övrigt för de olika budgetåren, anser jag mig kunna i princip ansluta mig till underbefälsutredningens ifrågavarande förslag.

I enlighet med vad arméchefen föreslagit synas emellertid överfurirsbeställningar böra avses jämväl för en stridsvagnshantverkare vid Göta pansarlivgardes kompani på Gotland samt för befattningarna såsom kasernfurir, hovslagare och beridare vid ridskolan. Enligt de grunder som utredningen tilllämpat bör antalet beställningar i lägre lönegrader vid Göta pansarlivgarde kunna minskas med 1 i lönegraden Ma 3 och 1 i lönegraden Ma 1. I avsaknad av närmare utredning kan jag däremot icke för närvarande bedöma, i vad mån tillkomsten av överfurirsbeställningar vid ridskolan kan beräknas föranleda minskning av antalet manskapsbeställningar vid truppförbanden. Jag återkommer i det följande till en av arméchefen ifrågasatt ytterligare utökning av antalet överfurirer.

Överfurirsbeställningarna böra som nämnts hänföras till lönegraden Mb 1 och bliva därmed förenade med pensionsrätt. Anledning synes mig icke föreligga att, på sätt underbefälsförbundet föreslagit, hänföra en del beställningar till högre lönegrad. De nya beställningarna böra avses för de av utredningen angivna befattningarna jämte nyssberörda fyra ytterligare befattningar. Det synes böra övervägas, huruvida icke på sätt överbefälhavaren föreslagit särskilda bestämmelser, jämväl avseende redan befintliga beställningar i samma lönegrad, böra meddelas om vilka befattningar som skola upprätthållas av långtjänstunderbefäl. I enlighet med underbefälsutredningens förslag böra överfurirsbeställningarna rekryteras bland det fast anställda manskapet med furirskompetens och tillsättas medelst konstitutorial, varvid bör krävas viss tjänsteålder. Huruvida beställningarna under en övergångsperiod böra rekryteras jämväl bland f. d. fast anställda synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra. Jag vill emellertid framhålla, att ett medgivande därtill skulle delvis motväga syftet med beställningarnas inrättande. Ehuru jag delar utredningens uppfattning, att överfurirsbeställningarna icke böra utnyttjas såsom passagegrad i avvaktan på underofficersbefordran, ställer jag mig tveksam till utredningens förslag, att till förhindrande härav den som mottagit befordran

till överfurir skulle avsäga sig möjligheten till underofficersbefordran. Det lär emellertid icke vara erforderligt att i detta sammanhang taga slutlig ställning till denna fråga, vilken lär ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra. I likhet med underbefälsutredningen anser jag icke, att nu bör övervägas någon ändring av den för beställningshavare i lönegraden Mb 1 bestämda pensionsåldern, 55 år.

Vad härefter angår frågorna om fast anställt manskaps ersättande å vissa befattningar med civil personal har jag som nyss nämnts ansett mig icke för närvarande kunna tillstyrka sådana åtgärder beträffande flottan. Enär utredningen funnit sig icke kunna för närvarande föreslå inrättande i angivet syfte av civila befattningar vid kustartilleriet, återstår alltså att pröva utredningens förslag om anställande av ytterligare civil personal vid armén.

Utredningens förslag i detta hänseende innebär, att för vissa angivna befattningar, vilka för närvarande upprätthållas av fast anställt manskap, skulle avses civil personal. Enligt utredningens beräkningar skulle för ändamålet anställas 294 civila befattningshavare, varav 237 med avlöning enligt löneplanen MEo i militära icke-ordinariereglementet och 57 med anställning enligt kollektivavtal.

Förslaget har mött gensagor från olika håll såväl med avseende på frågan, om civil eller militär personal bör avses för ifrågavarande befattningar, som ock beträffande lönegradsplaceringar och anställningsvillkor för de olika befattningarna.

Vad då först angår frågan, för vilka befattningar civil personal bör avses, har chefen för armén i sitt yttrande framhållit, att för befattningarna såsom vaktmästare vid skjutbana och såsom remontryttare lämpligen borde avses överfurirer i stället för civila. Samma uppfattning har hävdats av överbefälhavaren, som emellertid icke framställt något yrkande i denna fråga utan endast uttalat, att största hänsyn borde tagas till försvarsgrenschefens åsikt härutinnan.

De skäl, som anförts för att ifrågavarande skjutbanepersonal bör vara militär, ha synts mig bärande, och jag förordar därför, att de civila 18 befattningar i lönegraden MEo 5, som av utredningen föreslagits, utbytas mot samma antal beställningar i lönegraden Mb 1. Det sammanlagda antalet överfurirer vid armén skulle därigenom komma att uppgå till $(903 + 4 + 18 =) 925$.

Däremot kan jag icke biträda förslaget, att jämväl för remontryttarna skulle avses överfurirsbeställningar. Till stöd för detta förslag har bland annat anförts, att dessa befattningshavare i samband med utbildningen måste stå under militärt kommando samt att remondressyravdelningarna skola kunna användas som demonstrationsobjekt i utbildningsarbetet och därför äro att betrakta såsom rent militära förband. En olägenhet med utredningens förslag anses även vara, att en del remonter skola ridas av officerare och underofficerare samt att det icke ur disciplinär synpunkt kan anses lämpligt att i en och samma utbildningsavdelning sammanföra militär och civil personal. Ett bifall till ifrågavarande förslag skulle emellertid innebära, att till överfurirer skulle befordras manskap utan furirskompetens. Åtskilliga av de för dessa befatt-

ningar lämpligaste torde nämligen sakna furirskola. Enär avsteg från de angivna kompetensvillkoren icke bör ske, om detta ej är alldeles nödvändigt, och jag icke funnit de för användande av militär personal i ifrågavarande befattningar anförda skälen övertygande, anser jag mig böra ansluta mig till underbefälsutredningens förslag, att för ändamålet skola inrättas civila befattningar i lönegraden MEo 6. Mot de av utredningen tillämpade grunderna för beräkningen av personalbehovet har jag intet att erinra.

Jämväl övriga av underbefälsutredningen föreslagna civila befattningar vid armén synas böra inrättas med i betänkandet angiven löneställning, dock att biträde åt regementskassör i enlighet med arméchefens och försvarets civilförvaltnings förslag bör inplaceras i lönegrad MEo 4. Signalister vid försvarsväsendets radioanstalt böra liksom övrig extra ordinarie personal vid anstalten hänföras till civila icke-ordinariereglementet och inplaceras i lönegrad Eo 10. De av arméchefen berörda olägenheterna beträffande anställande enligt kollektivavtal av civila remontskötare synas mig böra närmare övervägas vid pågående förhandlingar rörande anställningsvillkoren för arméns civila handräckningspersonal.

Underbefälsutredningen har föreslagit att, i syfte att ytterligare nedbringa antalet manskapsbeställningar vid armén, antalet underofficersbeställningar skulle icke oväsentligt utökas. Enär inga nya beställningar avses böra tillkomma redan under budgetåret 1944/45, är det icke erforderligt att i detta sammanhang taga slutlig ställning till ifrågavarande förslag, vilket emellertid synes böra närmare övervägas vid prövningen av arméns personalbehov för budgetåret 1945/46. Därvid bör, såsom försvarets civilförvaltning framhållit, undersökas, huruvida en del av de ifrågasatta nytillkommande beställningarna kunna göras extra ordinarie.

De av underbefälsutredningen anförda synpunkterna i fråga om det successiva genomförandet av utredningens förslag ha icke givit mig anledning till erinran. För budgetåret 1944/45 böra alltså tillkomma det antal överfurirsbeställningar, som av utredningen föreslagits, samt därutöver de 22 beställningar, som av mig i det föregående ytterligare tillstyrkts. I enlighet härmed böra för nästa budgetår uppföras 303 sådana beställningar å arméns personalförteckning och 21 beställningar å marinens personalförteckning. Ehuru jag icke ännu tagit slutlig ställning till utredningens förslag rörande utökning av underofficerskadern vid armén, torde det förslag till manskapsstater, som av utredningen upprättats med utgångspunkt från att underofficersbeställningarna tillkomma (bil. 2) kunna i huvudsak läggas till grund för beräkningen av manskapsstaterna för nästa budgetår. Beträffande kustartilleriets manskapskader har utredningen icke framlagt något utformat förslag. Enligt vad jag under hand erfarit från marinledningen torde emellertid inrättandet av föreslagna 21 överfurirsbeställningar böra motsvaras av en minskning i förhållande till de av marinförvaltningen föreslagna manskapsstaterna för nästa budgetår med 13 furirer, 8 korpraler och 32 meniga. Jag återkommer till dessa frågor i samband med anmälan av arméns och marinens avlöningsanslag för nästa budgetår.

Enligt de av underbefälsutredningen verkställda kostnadsberäkningarna

skulle den årliga besparingen efter genomförande av utredningens förslag till inrättande av nya överfurirsbeställningar och civila befattningar uppgå till i runt tal 985 000 kronor, varvid dock utredningen bortsett från de pensionsutgifter, som framdeles komma att uppstå på grund av förslagets genomförande. Även med beaktande av nämnda utgifter ävensom av de jämkningar i utredningens förslag, som av mig i det föregående föreslagits och som medföra vissa kostnadsstegringar, torde de årliga besparingarna komma att uppgå till avsevärda belopp. Såsom förut framhållits är det emellertid främst andra skäl än de ekonomiska, som påkalla förslagets genomförande.

I enlighet med underbefälsutredningens förslag böra för nästa budgetår tillkomma samtliga av mig förordade civila befattningar med undantag av befattningarna för remontryttare och remontskötare, vilka i enlighet med utredningens förslag böra tillkomma successivt. I särskild bilaga (bil. 3) ha angivits de civila befattningar, som böra inrättas under budgetåret 1944/45. Jag förutsätter, att befattningarna tillsättas tidigast den 1 oktober 1944. Jag har för avsikt att vid anmälan av arméns avlöningsanslag för nästa budgetår föreslå, att dessa befattningar — med undantag av signalisterna, för vilka medel böra beräknas under försvarsstabens avlöningsanslag — uppföras å arméns personalförteckning för icke-ordinarie personal.

Underbefälsutredningen har framhållit, att den av utredningen föreslagna minskningen av antalet beställningar i lönegraden Ma 1 skall kompenseras genom ökning av kustartilleriets värnpliktskontingent med 50 värnpliktiga årligen. Häremot har överbefälhavaren förklarat sig icke ha något att erinra. Den jämkning av antalet manskapsbeställningar, som av mig föreslagits för nästa budgetår, torde dock icke kunna föranleda sådan ändring av tilldelningen av värnpliktiga till marinen, att marinens anslag på grund därav kunna nämnvärt påverkas.

I likhet med underbefälsutredningen anser jag, att det skulle vara önskvärt, om försvarets manskapsstater kunde ytterligare minskas. Jag förutsätter, att de militära myndigheterna, med beaktande av de synpunkter som utredningen i sådant hänseende anfört, närmare överväga dessa frågor och framlägga de förslag, som må finnas påkallade. Jämväl det av chefen för marinen framlagda förslaget om förhöjda avskedspremier efter 10—12 års anställningstid synes böra närmare övervägas, lämpligen i samband med bedömandet av de inledningsvis antydda civilianställningsfrågorna.

Under återopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att arméns och marinens manskapsstater skola utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig i det föregående anförts.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erland Kock.

**1942 års underbefälsutrednings förslag till manskapsstater vid armén vid inrättande av 903 beställningar för
långtjänstunderbefäl och 294 befattningar för civil personal.**

Förklaringar.

42 = antalet beställningar enligt 1942 års försvarsbeslut.

$\frac{43}{44}$ = antalet beställningar under budgetåret 1943/44.

$\frac{44}{45} - \frac{48}{49}$ = av utredningen föreslaget antal beställningar under budgetåren 1944/45—1948/49.

Truppförband	Lönegrad Mb 1					Lönegrad Ma 3							Lönegrad Ma 2							Lönegrad Ma 1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48

Truppförband	Lönegrad Mb 1					Lönegrad Ma 3							Lönegrad Ma 2							Lönegrad Ma 1										
	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48				
	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49				
												Artilleriet.																		
A 1	6	11	15	18	20	85	85	79	79	79	76	73	65	65	65	65	58	51	44	130	130	119	108	96	96	96				
A 2	6	11	15	18	20	85	85	79	79	79	76	73	65	65	65	65	58	51	44	130	130	119	108	96	96	96				
A 3	5	9	13	15	17	80	85	80	80	80	75	69	64	65	65	65	61	59	57	125	130	121	113	104	104	104				
A 4	6	11	15	18	20	85	85	79	79	79	76	73	65	65	65	65	58	51	44	130	130	119	108	96	96	96				
A 5	5	8	11	13	14	41	41	37	37	37	34	32	31	31	31	31	28	25	21	63	63	56	49	42	42	42				
A 6	5	9	13	15	17	80	95	80	80	80	75	69	64	90	64	64	61	59	57	125	180	125	113	104	104	104				
A 7	5	8	11	13	14	50	42	42	42	42	42	41	41	37	37	37	35	35	35	80	80	74	68	62	62	62				
A 8	6	9	12	14	15	82	82	76	76	76	74	73	64	75	64	64	61	59	57	125	136	125	115	106	106	106				
A 9	8	13	15	16	17	80	—	40	55	69	69	69	64	—	30	45	57	57	57	125	—	125	115	104	104	104				
												Luftvärnet.																		
Lv 1	6	11	15	18	20	104	104	100	100	100	95	91	68	75	68	68	68	64	60	146	146	137	129	121	121	121				
Lv 2	6	11	15	18	20	104	104	100	100	100	95	91	68	75	68	68	68	64	60	146	146	137	129	121	121	121				
Lv 3	6	11	15	18	21	111	111	107	107	107	102	98	75	75	75	75	72	69	66	165	165	156	147	139	139	139				
Lv 4	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	41	27	27	27	27	25	24	23	60	60	55	51	47	47	47				
Lv 5	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	41	27	27	27	27	25	24	23	60	60	55	51	47	47	47				
Lv 6	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	41	27	27	27	27	25	24	23	60	60	55	51	47	47	47				
Lv 7	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	41	27	27	27	27	25	24	23	60	60	55	51	47	47	47				
												Ingenjörtrupperna.																		
Ing 1	5	8	10	12	14	76	70	68	68	68	67	66	38	38	38	38	36	34	33	81	81	75	69	63	63	63				
Ing 2	5	8	10	12	14	76	70	68	68	68	67	66	38	38	38	38	36	34	33	81	81	75	69	63	63	63				
Ing 3	4	7	9	10	11	52	52	50	50	50	47	44	26	26	26	26	24	23	22	56	56	51	46	42	42	42				
												Signaltrupperna.																		
S 1	8	14	19	24	28	145	135	130	130	130	120	110	79	79	79	79	73	67	61	155	155	130	110	100	100	100				
												Trängtrupperna.																		
T 1	8	15	21	26	31	140	100	110	119	119	119	119	73	70	68	66	64	63	62	164	164	150	137	124	124	124				
T 2	7	14	20	24	28	140	100	110	121	121	121	121	73	70	68	66	65	64	63	164	164	152	140	128	128	128				
T 3	7	13	18	22	26	140	100	110	123	123	123	123	73	70	68	67	66	65	64	164	164	152	141	130	130	130				
T 4	7	14	20	24	28	140	100	110	121	121	121	121	73	70	68	66	65	64	63	164	164	152	140	128	128	128				
												Tygtrupperna.																		
Tyg 1—Tyg 3	2	4	6	6	6	27	18	25	23	21	21	21																		
												Intendenturtrupperna.																		
Int 1—Int 3	3	3	3	3	3	38	38	35	35	35	35	35	35																	
												Infanteriskjutskolan.																		
S. S.	3																													

1942 års underbefälsutrednings förslag till manskapsstater vid armén vid inrättande av — förutom beställningar för långtjänstunderbefäl och befattningar för civil personal — 177 beställningar för underofficerare.

Förklaringar.

42 = antalet beställningar enligt 1942 års försvarsbeslut.

$\frac{43}{44}$ = antalet beställningar under budgetåret 1943/44.

$\frac{44}{45} - \frac{48}{49}$ = av utredningen föreslaget antal beställningar under budgetåren 1944/45—1948/49.

Truppförband	Lönegrad Mb 1					Lönegrad Ma 3								Lönegrad Ma 2								Lönegrad Ma 1										
	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48						
	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49						
													Infanteriet.																			
I 1	6	10	14	16	18	99	99	95	94	93	87	82	47	47	47	47	47	43	38	38	107	107	96	85	74	74	74					
I 2	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 3	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 4	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 5	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 6	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 7	6	11	15	18	20	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 8	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 11	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 12	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 13	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 14	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 15	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 16	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 17	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 18	6	10	14	16	18	86	86	82	81	80	75	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 19	6	11	15	18	20	88	88	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 20	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
I 21	5	9	12	14	16	86	80	77	76	75	73	70	40	40	40	40	40	35	31	31	92	92	82	72	63	63	63					
													Kavalleriet																			
K 1, K 3 och K 4	18	33	45	54	58	209	196	185	173	161	149	136	195	195	169	144	117	96	80	390	410	297	193	150	150	150						

Truppförband	Lönegrad Mb 1					Lönegrad Ma 3							Lönegrad Ma 2							Lönegrad Ma 1									
	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48	42	43	44	45	46	47	48			
	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49		44	45	46	47	48	49			
													Pansartrupperna.																
P 1	5	9	12	14	16	85	30	45	60	70	72	72	48	30	38	41	41	41	41	86	88	80	72	65	65	65			
P 2	6	11	16	19	22	105	75	84	90	89	88	87	60	60	60	52	52	51	51	110	140	119	98	79	79	79			
P 3	6	11	16	19	22	105	85	90	90	89	88	87	60	50	52	52	52	51	51	110	110	99	88	79	79	79			
P 4	6	11	16	19	22	105	85	90	90	89	88	87	60	50	52	52	52	51	51	110	110	99	88	79	79	79			
													Artilleriet.																
A 1	6	11	15	18	20	85	85	79	78	77	73	69	65	65	65	65	58	50	43	130	130	118	105	91	91	91			
A 2	6	11	15	18	20	85	85	79	78	77	73	69	65	65	65	65	58	50	43	130	130	118	105	91	91	91			
A 3	5	9	13	15	17	80	85	80	79	78	72	65	64	65	65	65	60	57	55	125	130	120	110	99	99	99			
A 4	6	11	15	18	20	85	85	79	78	77	73	69	65	65	65	65	58	50	43	130	130	118	105	91	91	91			
A 5	5	8	11	13	14	41	41	37	37	37	34	31	31	31	31	31	28	24	20	63	63	56	48	40	40	40			
A 6	5	9	13	15	17	80	95	80	79	78	72	65	64	90	64	64	60	57	55	125	180	124	110	99	99	99			
A 7	5	8	11	13	14	50	42	42	42	42	41	39	41	37	37	37	35	34	34	80	80	74	67	60	60	60			
A 8	6	9	12	14	15	82	82	76	75	74	71	69	64	75	64	64	60	57	55	125	136	124	112	101	101	101			
A 9	8	13	15	16	17	80	—	40	55	65	65	65	64	—	30	45	55	55	55	125	—	124	112	99	99	99			
													Luftvärnet.																
Lv 1	6	11	15	18	20	104	104	100	100	99	93	88	68	75	68	68	68	63	59	146	146	136	127	118	118	118			
Lv 2	6	11	15	18	20	104	104	100	100	99	93	88	68	75	68	68	68	63	59	146	146	136	127	118	118	118			
Lv 3	6	11	15	18	21	111	111	107	107	106	100	95	75	75	75	75	72	68	65	165	165	154	144	135	135	135			
Lv 4	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	40	27	27	27	27	25	23	22	60	60	55	50	45	45	45			
Lv 5	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	40	27	27	27	27	25	23	22	60	60	55	50	45	45	45			
Lv 6	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	40	27	27	27	27	25	23	22	60	60	55	50	45	45	45			
Lv 7	3	6	8	9	10	48	48	46	46	46	43	40	27	27	27	27	25	23	22	60	60	55	50	45	45	45			
													Trängtrupperna.																
T 1	8	15	21	26	31	140	100	110	118	117	116	115	73	70	68	66	63	61	60	164	164	148	133	118	118	118			
T 2	7	14	20	24	28	140	100	110	120	119	118	117	73	70	68	66	64	62	61	164	164	150	136	122	122	122			
T 3	7	13	18	22	26	140	100	110	122	121	120	119	73	70	68	67	65	63	62	164	164	150	137	124	124	124			
T 4	7	14	20	24	28	140	100	110	120	119	118	117	73	70	68	66	64	62	61	164	164	150	136	122	122	122			

Anm. För truppslag (truppförband), som ej upptagits i denna tablå, äro staterna desamma som angivits i Tablå A.

Bilaga 3.

Förslag till nya befattningar för civil personal vid försvarsväsendets radioanstalt och armén för budgetåret 1944/45.

Befattning	Lönegrad	FRA	Armé- staben	I1	I2	I3	I4	I5	I6	I7	I8	I11	I12	I13	I14	I15	I16	I17	I18	I19	I20	I21	K1	K3	K4	P1	P2	P3	P4
Biträde åt rege- mentskassör ..	MEo 4	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1 1 1			1	1	1	1
Remontryttare ¹ ..	MEo 6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35			—	—	—	—
Remontskötare ..	{Anställning enligt kollektivavtal }	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25			—	—	—	—
Signalist ²		Eo 10	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hovslagare ³	MEo 5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹ Fördelas till tjänstgöring å respektive kavalleriregementen av chefen för armén.
² Avsedda att ersätta 17 å signalregementets stat uppförda, till försvarsväsendets radioanstalt kommenderade furirer.
³ Avsedda att ersätta 2 från A1 kommenderade hovslagarbeställningsmän vid arméstabens stall.

Befattning	Lönegrad	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	Lv1	Lv2	Lv3	Lv4	Lv5	Lv6	Lv7	Ing1	Ing2	Ing3	Sl	T1	T2	T3	T4
Biträde åt regementskassör ..	MEo 4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Remontryttare ..	MEo 6	5	5	—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—